

**POLU 'LETRE 'LA □KPA
ROMU -WA 'E TA ZESU 'YI
MU 'E NI**

Romε mu a 'letre 'ε ηgblo

-Dele Pɔlu 'le εε? Pɔlu -yaa Zuufu mi do -la -le.
-Wa -yaa Silisi 'klɛn 'yi -wa 'nɛ do 'la -o -yaa 'bhɛ
sii Taasi 'bhɛɛ- ta. 'Duŋ- -e gbaandia- Zeruzalɛmu
-wa 'ε 'bhɛɛ- ta, 'bhɛɛ- -e yaa -laklu 'ε 'kpen □kla
'bhɛɛ- □nɔɔ. -E -yaa Zuufu mu 'sinii ta za mu 'ε
-vavaladɛ -asiikɔɔ -e -yrenkpa a 'ebebele Zesu 'yi
mu 'ε ta. 'Bhɛɛ- 'duŋ-, Zesu 'pwɛle- -a ba yi do 'le
'ke -yoo ge 'zi -yrenkpale Damasi Zesu 'yi mu 'ε
ta, 'bhɛɛ- 'ke -ya 'gbu 'nale 'bhɛ ni, 'bhɛɛ- -e □kla
Zesu 'yi mi 'le 'tɛ. -E □kla 'bhɛ a winbɔwo mi 'le
Zuufu kle mu 'ε ba.

'Yee- Pɔlu -le 'letre 'lɛɛ- □kpa Zesu 'yi mu -lɛdo'
'la 'yaa- Rɔmu -wa 'ε ta 'mu ni: 'Mu -bebe -yaa
Zuufu kle mu 'le, 'bhɛɛ- 'mu 'ke mu -yaa Zuufu
-kpɔsɔɔ mu 'le. Pɔlu 'yee- 'letre 'lɛɛ- □dia 'waati
'ε 'la ba 'ke -yoo -Waanbhaa' a -Jan 'Nrɛle- wo 'taa
yaga mi 'ε ta Korɛnti -wa 'ε ta, 'ke -yoo zan niinale
-a -zanta' Zeruzalɛmu, 'bhɛɛ- -e ge boolazi Rɔmu
-wa 'ε ta 'tɛ.

-Waanbhaa' mɛɛ go -za 'yi gɔnɛ- 'la gbɛn-, Pɔlu
-yaa -a zi 'bhii- -e 'bhɛ wlan 'ε pe kpataakpa
Rɔmu -wa 'ε ta Zesu 'yi mu 'ε ni. 'Bhɛla-
-zayile, 'sɛwɛ 'lɛɛ- 'yi -jan ηgblo 'ε 'bhɛ -le dɔɔ:
«-Waanbhaa' a -Jan 'Nrɛle-» 'Bhɛ -Jan 'Nrɛle- 'ε
'yi -le dɔɔ 'ke mɛɛ 'oo mɛɛ 'la zan 'ε □kpa Krisi
'yi, -e 'bhɛ zan kle mɛɛ -lɛdɔɔle 'le -Waanbhaa'

-yre 'yi 'bhe zan a 'kpaleya 'te ma -a -yi. (Romε 1.17). 'Bhe ya 'ε 'yi, Pɔlu -yaa' 'sewe 'ε 'yicienna -le yaga:

-A -le □lwa mi 'ε 'yi (Romε 1-8), Pɔlu -o -we 'zi 'tonj mu -klosikunza 'pegee 'kpaleya Krisi 'yi 'ε 'mu -za ple 'ε 'plenja- 'ε 'bheε- 'le. Wlan 'ε ni, bhaaplenj mu 'la waa -o Zesu 'yi -za 'yoo- 'ε gbεblɔɔle -o 'mu 'kpen ta: Zuufu kle mu 'pegee Zuufu -kpɔsɔɔ mu. Bhaaplenj mu 'kpen -o 'ke -za 'yoo- kle mu 'le -Waanbhaa' -yre 'yi. 'Bhela-zayile, -Waanbhaa' a yran -gbεnε 'wlɛnle- -o -o ma. 'Dunj- bhaaplenj laa sɔ gole- -za 'yi pε 'kedo- 'kpɔ ma, 'ke yaa 'e go -a 'kpaleya do -kplɛn 'kpɔ -la ba Krisi 'yi. Lii 'Wenj 'ε 'bhe -le -kɔɔ' kle -Waanbhaa' -nε mu 'le, 'bhe -le bhɔ -kɔɔ' ba 'ezin-, 'bheε- -kɔɔ' sɔ -Waanbhaa' ba bole -yre ma -si 'la -danj' 'laa -o 'bhe ma 'bhe 'srɔɔwole.

-A -le ple mi 'ε 'yi (Romε 9-11), Pɔlu -o -we 'zi 'ke Izraēli mu 'ε 'pegee Zesu 'yi mu 'ε 'plenja- 'ε 'bheε- 'le -Waanbhaa' 'gbu zru maza 'ε ma. Zesu 'yi mu 'ε -waa' 'kpaleya 'ε kli 'ε da Zuufu mu 'ε 'mu -la ba 'elwale 'pe. 'Dunj- bhaaplenj mu gole -za 'yi a pε zi 'ε ta, -Waanbhaa' 'woo- Zuufu mu 'ε □twa -a nɔɔ- ye -sɔ, 'bheε- -e 'bhe zi 'ε 'liigwa- Zuufu kle mu 'ε ni 'pe. 'Bheε- 'dunj-, 'yee- -Waanbhaa' laa 'e -banjole 'woo- Zuufu mu 'ε 'yi; 'bheε- -a 'gbu 'liiwli- 'ε ta, -o -za sɔ a ni, 'bheε- -yoo 'sii zii' 'tanjii. Yi do ta, -e -yaa' -lileya 'ε -zronna bhaaplenj -vin mu 'ε ni gɔnε- 'la gbεen- Zesu 'srɔyi, 'woo- Zuufu mu 'ε nu 'bhe -lileya 'ε dɔle, 'bheε- -e nu -o gole -za 'yi 'tε.

-A -le yaga mi 'ε 'yi (Romε 12-13), Pɔlu -o -we 'zi 'ke Zesu 'yi mu 'taawogbeyā 'ε 'eke- 'yi 'bheε-

'le. -E pe -o ni dɔɔ -o -za 'sɔ 'eke- ni, 'bhɛɛ- -o bo 'bhɛ klɛle ma 'tanjii.

-A -leyanyɛ 'ɛ ɲɔɔ (Romɛ 14-16), Pɔlu -o zan -za mu 'la klɛɛ, -e 'mu 'yipia, 'bhɛɛ- -e mɛɛ -bebe 'pubwa, 'bhɛ 'pegee -e Rɔmu Zesu 'yi mu 'ɛ -liala dɔɔ -o bo 'kpaledomaya 'ɛ 'yi 'eke- plɛɲ-.

Pɔlu -o Rɔmu Zesu 'yi mu 'ɛ 'pubɔ- 'zi

¹ 'Mi Pɔlu 'la 'mi -o Zesu Krisi a yewonɛ 'le bhe, 'mi 'gbu -le 'lɛtrɛ 'lɛɛ- 'kpa zii' 'ka ni, 'ka mu 'la 'ka -o Rɔmu. -Waanbhaa' 'ɲ 'siila- 'kaa 'ɲ klɛ Krisi a winɔwo mi 'le, 'bhɛɛ- -ye 'ɲ ɲkpaɛ 'edanɲma -yaa' -Jan 'Nrɛle- 'ɛ 'wole- 'kaama- mɛɛ mu ni.

² -Waanbhaa' 'yee- -Jan 'Nrɛle- 'lɛɛ- 'naza- ɲkpaɛ 'elwaleta -sɔ -a *'lɛla- janwo mu 'ɛ 'lii -yaa' 'Sɛwɛ 'wɛɲ 'ɛ 'yi.

³ -A Gbe, -kɔɔa' Mɛɛzan Zesu Krisi 'ɛ, 'bhɛ -la ba -Jan 'Nrɛle- -le 'kɛle-. Bhaaplɛɲ a pɛ yale zi 'ɛ zi, 'bhɛ -o 'ke -bhɛɲgbe Davidi 'nranɛ- 'le.

⁴ 'Duɲ- Lii 'Wɛɲ 'ɛ a pɛ zi 'ɛ zi, 'bhɛ bwelawoa gale ba, -Waanbhaa' 'a -zɔnna mɔkɛn' ni 'bhii- 'yele- 'ke -a Gbe 'ɛ 'le, 'bhɛɛ- -glɔɔya' -o -a 'kɔɔ.

⁵ 'Yee- -kɔɔa' Mɛɛzan Zesu Krisi 'srɔyi- 'bhɛɛ- -Waanbhaa' ɲlia 'o ma, 'bhɛɛ- -yoo' ɲkla -yaa' winɔwo mu 'le; 'kooko- 'wa klɛ 'bhɛɛ- 'trɛ ta 'si mu 'ɛ 'kɛn -o kpa 'yee- -Waanbhaa' 'yi, 'bhɛɛ- -o 'taawo- -a -liiwli' ta.

⁶ 'Ka mu -o 'ezin- 'bhɛ mɛɛ mu 'ɛ 'ke mu 'le, 'ka mu 'la 'ka -o Rɔmu -wa 'ɛ ta, -Waanbhaa' 'ka 'siila- dɔɔ 'ka klɛ Zesu Krisi a pɛ mɛɛ mu 'le.

⁷ 'Ka mu 'la 'kɛn -o Rɔmu, 'bhɛɛ- 'ka mu 'la -za sɔ -Waanbhaa' ni, 'bhɛ 'pegee -e 'ka mu 'la 'siila- dɔɔ 'ka klɛ -yaa' pɛ mɛɛ mu 'le 'edanɲma 'ke 'ka

kle 'wenj. Bhaa 'yee- -koo' De -Waanbhaa' 'pegee Meezan Zesu Krisi -li 'ka ma 'bheε- -o yilabla na 'ka ni.

Pɔlu -o -a zi 'bhii- -e ge Rɔmu Zesu 'yi mu 'ε taglin-

⁸ 'Mi 'an -Waanbhaa' 'ε 'pubo- 'elwale 'pe, 'ka 'kpen a -za ma Zesu Krisi 'to 'yi; -amasroyi 'ka 'ka 'kpalawoa Krisi 'yi mɔkpen' -o 'bhe -jan 'ε 'wo zii' 'drunyan 'ε 'yi yɛkpen- □nɔɔ.

⁹ 'Mi -Waanbhaa' 'la gba 'η 'nii- 'ε 'kpen 'le, 'ke 'an Gbe 'ε ma -Jan 'Nrale- 'ε wo mee mu 'ε ni, 'bhe -o 'η 'srε 'le dɔɔ 'naa ploɔ 'η 'kpeeledanle ma 'kaa-za ma.

¹⁰ 'Ke 'η 'yoo- 'η 'seriwo zii' 'waati 'oo 'waati 'la ba, 'mi 'η 'seriwo 'kaa- -za ma. 'Mi bo -sromabole ma 'yee- -Waanbhaa' ni dɔɔ 'kee- -swa -a ni -ya kle 'ke 'η sɔ gele- 'pwεε- 'ka ta ye.

¹¹ -Amasroyi 'ka 'ye -lɔ 'gbu -o 'η ma 'egloole, 'bheε- 'kooko- 'ke -koo' 'eke- □ya, Lii 'Wen 'ε -za 'wlan 'la □kla 'η ni bhe, 'ka sɔ 'bhe 'ke 'srɔɔwole, 'bheε- fanɔando 'ka ta.

¹² 'Bhe 'yi -le dɔɔ 'ke -koo' 'eke- -ya, 'kpaleya do 'kpo 'la -yoo -koo' 'kpen 'yi, -koo' sɔ fanɔandole 'eke- ta 'bhe 'yi.

¹³ 'N nεεnε- mu, 'mi -o -a zi 'bhii- 'kaa 'yaango- 'bhii- 'η 'ka ba geza 'ε 'yido- gbε -bebewoa gban; 'bheε- 'kee- nu 'tenle- -zɔn ma, 'duɔ- -o 'bhe 'saawoa- 'η 'koo. 'N 'yoo- -a zi 'bhii- 'η ge 'ka ba ye, 'kooko- -trɔn kpa 'η 'woye- 'ε ma 'ka ba ye 'bhii- -trɔn □kpaa -a ma gɔnε- 'la gbεεn- 'si 'bheεke mu 'ε ba.

¹⁴ -Amasroyi mɔkpen' a ca -o 'η ma -Jan 'Nrale- 'ε 'wo zayi': -wa -gblaan ta mu oo, -bɔn 'yi mu

oo, 'sɛwɛdɔ mu 'pegee 'sɛwɛdɔ kle mu, -o 'kpen a ca -o 'ŋ ma.

¹⁵ 'Bhɛla- -zayile, 'ka mu 'la 'ka mu -o Rɔmu, -a -lrɔ -o 'ŋ ma 'bhii- 'ŋ ge -Jan 'Nrɛle- 'ɛ 'wo 'ka mu ni 'ezin-.

-Glɔɔya' 'la -yoo -Jan 'Nrɛle- 'ɛ 'yi

¹⁶ -Amasrɔyi, -Jan 'Nrɛle- 'ɛ 'wɔle- 'ɛ, 'bhɛ 'laa -yraladɔ 'mi ma. -Glɔɔya' -le 'kele- -Waanbhaa' 'kɔɔ 'ke mɛɛ 'oo mɛɛ 'la zan 'e ɔkpaa -a -yi -e 'bhɛ zan go -za 'yi. 'Bhɛ goza 'ɛ -za 'yi, 'bhɛ san Zuufu mu 'ɛ ma 'elwale 'pe, 'bhɛɛ- 'bhɛ ge 'tɛnlɛ- 'si 'bhɛɛke mu 'ɛ ma boolazi.

¹⁷ Wlan 'ɛ ni, -Waanbhaa' bhaaplɛŋ -lɛdɔɔ' -a 'gbu 'yrɛ 'yi gɔnɛ- 'la gbɛɛn-, 'yee- -Jan 'Nrɛle- 'ɛ 'yele- 'bhɛ zrɔn; 'kee- san -a zisanyrɛ 'ɛ ma, 'kee- nu 'tɛnlɛ- -a -leyanyrɛ 'ɛ ma, -e 'bhɛ kle 'kpaleya drɔŋ 'ɛ 'bhɛɛ- ma, 'bhii- -a yɔɔndɛle -o -Waanbhaa' a 'Sewɛ 'ɛ 'yi gɔnɛ- 'la gbɛɛn- dɔɔ: «Mɛɛ 'la zan -lɛdɔɔle -o -Waanbhaa' -yrɛ 'yi, 'bhɛ zan nu bole -yrɛ ma -si 'ɛ 'srɔɔwɔlɛ 'bhɛ 'kpaleya -la ma -Waanbhaa' -yi.»

-ZA 'Yɔɔ- GBɛBLɔɔLE -O BHAAPLɛŋ MU 'KPEN TA

-Waanbhaa' a -kpan baale -o 'drunyan 'yi bhaaplɛŋ mu 'ɛ 'kpen ta waa -za 'yɔɔ- klele ma

¹⁸ -Waanbhaa' nu bhaaplɛŋ mu 'ɛ 'kitikanlɛ yran ma gɔnɛ- 'la gbɛɛn- waa -za 'yɔɔ- mu 'ɛ 'kpen 'pegee -o klɛza -yɔɔ' mu 'ɛ 'kpen ma, -e 'bhɛ -zrɔnna -o ni 'kee- da laflɛ' ma. Waa -lɛdɔɔkleya 'ɛ ma, waa to 'ke bhaaplɛŋ -bhɛɛke' mu -Waanbhaa' a wlan 'ɛ dɔ.

19 'Bhεε- 'duŋ-, mεε sɔ -za yeke- 'la dole-
-Waanbhaa' ba zayi', 'bhe gaanle laa -o ma;
-Waanbhaa' 'gbu 'bhe -zɔnna -o ni kpataakpa.

20 Wlan 'ε ni, -a 'san 'ke -Waanbhaa' 'drunyan
kle, -yaa' -Waanbhaaya 'ε, mεε 'kedo- 'kpo laa
sɔ 'bhe 'yele -a -yɛbhe' 'le; 'duŋ- 'o 'bhe ye -a
kleza mu 'ε 'mu -la ma. -E 'drunyan ta pε mu
'kpen □kla -yaa' -glooya' 'la -dan' 'laa -o 'bhe
ma 'bheε- 'le, 'bhe 'pegee -yaa' -Waanbhaaya 'ε
ma. 'Bhεε- -bhaapɛŋ -yaa' -glooya' 'pegee -yaa'
-Waanbhaaya 'ε dɔ 'bhe pε mu 'ε 'mu -la ma.
'Bhela- -yile 'zoo 'laa -o -o zi.

*Bhaapɛŋ -lɛdɔle kle -Waanbhaa' -yɛ 'yi
'kpaleyā -la ma*

21 -Amasɔyi -o -Waanbhaa' dɔ, 'duŋ- waa
'tɔbhɔle 'bhii- -Waanbhaa', 'bhe 'pegee -yaa' pε
-o 'ke 'pubɔ- 'la 'le, waa 'bhe 'nale- -a ni. 'Bhεε-
dɔɔn', -o 'truu- ma jan mu 'te -la dan -o 'kpee,
'bheε- -o 'kpeejan- mu 'ε 'lɛdɔle laa -o, 'bheε-
-gblo 'kpale- -o zru mu 'ε 'yɛ ta.

22 -Woo 'gbu kun 'bhii- -zadɔ' mu, 'bheε- 'duŋ-
-o ŋgblo laa -o ta.

23 -Waanbhaa' 'tɔbhɔle 'la 'bhe 'laa ga -titi, 'sani-
-o nu 'bhe gbale, -o 'bhe □twa -a nɔɔ-, 'bheε-
bhaapɛŋ 'la 'bhe -o 'ke 'siɛpε- 'le, -o 'bheε- -yrine'
mu -gbaa, 'bhe 'pegee maanne- -yrine' mu, 'bheε-
wi mu 'la 'taawo- 'mu dɔpε yizie ta, 'bhe 'pegee
wi mu 'la 'taawo- 'mu vi ta, -o 'mu -la ma -yrine'
mu -gbaa; 'bheε- 'duŋ- 'nii- 'laa -o 'mu 'yi.

24 'Bhela- -zayile, 'bheε- -Waanbhaa' -o □twa
-o 'gbu ma, -waa' 'trinɔɔ- maza mu 'la -o 'gbu
zrubhɔ 'mu ma 'mu 'yi. -Asiikɔɔ -woo 'gbu 'fle mu

'ε 'trinɔɔ- -yralaɔ ma -yanbhooɔya klelele 'eke-ba.

²⁵ 'Woo- mu -o -Waanbhaa' a pε wlan 'ε maniinaa 'ke bhla 'le. 'Bhεε- -Waanbhaa' klepε mu 'ε, -o 'mu -la gba, 'bhεε- -o 'mu -klosikun. 'Bhεε- 'duɔɔ-, -o -Waanbhaa' 'la 'bhe pε 'kpen □kla, 'bhe □twa -a nɔɔ-, 'bhεε- 'ke 'bhe -o 'ke 'tɔbhɔpε 'le -yikpensee ta bhe! Amiina.

²⁶ 'Bhela- -zayile, -Waanbhaa' -o □twa -o 'gbu a -yralaɔ ma -yanbhooɔya -za mu 'ε 'yi. -Amasroyi, -Waanbhaa' -za 'la -dulaa' bhaaplenɔ dɔgbeya 'ε ta, -o na mu 'ε 'mu 'bhe mabɔɔla 'ke 'mu ge yilale 'mu 'tanyɔɔn le mu 'le 'bhii- 'gwlaan- mu 'ε gbεen-.

²⁷ 'Bhe klegbeya do 'kpɔ 'ε 'yi 'ezin- bhe, -waa' 'gwlaan- mu 'ε, 'mu 'gwlaan- mu 'pegee le mu yilale 'ε 'eke- ba 'ε □twa -a nɔɔ-, 'bhεε- 'woo- 'gwlaan- mu 'gbansaan -la zrubhɔ 'eke- ma 'bhii- le -lɔɔ dɔ gɔnε- 'la gbεen- 'gwlaan- ma. 'Woo- 'gwlaan- mu 'ε -o -yralaɔ ma -za 'yɔɔ- mu kle 'eke- 'le. 'Bhe 'yi, -o nilawoa bhe, -o 'bhεε- ma -sra 'srɔɔwo- -o 'krowolele -Waanbhaa' 'kɔɔ.

²⁸ Waa dɔlawolε -a -la 'ke -o -Waanbhaa' dɔ, 'bhela- -yile, -Waanbhaa' -o □twa -o 'gbu 'kpeejan- -yɔɔ' mu 'ε 'yi; 'kooko- -za 'la 'bhe -gaale' laa -o ba -o 'bhεε- kle.

²⁹ -O zru mu 'ε 'pale- -o 'ke -za 'yɔɔ- 'ε 'kpen -glɔɔn 'le: -ledɔɔkleya plaza 'ε 'kpen -glɔɔn oo, -yɔɔya' oo, -yɔɔbhɔ' maza -bebe mu oo, yienya oo, zran oo, mεε dεza oo, gwledan zru oo, -dawli' oo, 'kpeejan- -yɔɔ' mu oo, bhla 'kpale- mεε ma oo;

³⁰ -o mεε 'tɔsiε-, bhεε- -Waanbhaa' vensi -o yin 'lii, -yrala' laa dɔ -o ma -za 'yɔɔ- kle yɔɔ nɔɔ-;

'bhεε- -woo baa -o 'gbu 'yi, 'bhε 'pegee -woo 'gbu magbaandε; -o sɔ -za 'yɔɔ- 'ε 'kɔɛn -gloɔn klele-, 'bhεε- -woo -kala' mu 'le -o yape mu 'ε ma.

³¹ -O yikanle 'laa -o, 'bhεε- 'ke -woo -liiwli' -naa mεε ni -za 'la kle zayi', waa 'bhε 'lesɔ;- -o zru -o 'egloole mεε ma, 'bhεε- waa mεε -bhεεke' 'yɛnkla-.

³² -O 'gbu 'duɔ- -Waanbhaa' a 'kiti 'ε dɔ: -o 'gbu 'a 'yaango- 'bhii- 'ke mεε 'oo mεε 'la zan 'bhε -za 'yɔɔ- -gloɔn mu 'ε ɔkla, 'bhε zan -o 'ke depe -la -le. 'Bhεε- 'duɔ-, -o bole -o 'bhε -za 'yɔɔ- -gloɔn mu 'ε klele ma. 'Bhε trala 'ezin-, mεε 'la zan mu 'bhε 'yansi za mu 'ε kle, -o dɔ 'bhε zan mu -la zita.

2

-Waanbhaa' bhaapɛɔ mu 'kitikan -ledɔɔleya -la ma

¹ 'Bhi 'duɔ-, 'bhi 'la 'bhi -o mεε -bhεεke' mu 'kitikan zii', 'kee- ɔkla mεε -gloɔn 'oo mεε -gloɔn 'la 'le, waa nu 'bhi mazatole -titi. 'Yoo- -kpan baa- 'zi 'e 'gbu ta, -amasɔyi 'bhi -o mεε -bhεεke' 'kitikan zii' -za 'la 'yi, 'bhi 'gbu -o 'bhεε- 'yansi za kle 'zi 'ezin-.

² 'Wa 'yaango- 'bhii- mεε 'la zan mu 'bhε 'yansi za mu 'ε kle, -Waanbhaa' nu 'bhε zan mu 'ε 'kitikanle -yaa' pe wlan 'ε 'bhεε- ta.

³ 'Bhi 'la 'bhi -o mεε -bhεεke' mu 'kitikan zii' -za 'yansi mu 'la 'bhi 'gbu 'mu kle 'mu 'yi, 'bhi 'kpee ma 'bhi nu -bhile' -Waanbhaa' a 'kiti 'ε 'yi εε?

⁴ Taa- -Waanbhaa' a wlanya -gbεε 'ε 'pegee yaa mεε mazatoza 'ε, 'bhεε- -a zrubakpaaza 'ε, 'yoo- 'mu mavεε- 'zi εε? 'Yaa 'yaango- 'bhii- -yaa'

wlanya 'e 'bhe -le 'a kle 'bheε- -zadōwεε dō 'e ma, 'bheε- 'e ploo -za 'yōō- klele ma, 'bheε- 'yee 'gbu zru niinaa' -Waanbhaa' ba εε?

⁵ 'Dun- 'e 'trōn 'yi -o 'egloole, 'bhe 'pegee -zadōwεε 'laa dō 'e ma 'yaa- -za 'yōō- mu 'ε -zayi', 'kee- ploo -o ma, 'bheε- 'yee 'gbu na -Waanbhaa' ni. 'Bhela- -zayi', -Waanbhaa' nu 'e 'krowole yran ma gōne- 'la gbεen-, 'e 'gbu -o 'bheε- baan' kle 'zi 'eyōole. 'Bhe yi 'ε 'le, 'yee- -Waanbhaa' nu -yaa' -yranwogbeya bhaaplen mu a -za 'yōō- 'ε ma 'ε, 'bhe 'pegee -yaa' 'kiti 'ledōole 'ε 'mu zrōnle.

⁶ 'Bhe yi 'ε 'le, 'yee- -Waanbhaa' nu bhaaplen mu 'kpen do do kleza wlata -sra 'nale- -o ni.

⁷ Mεε 'la zan mu -o dō 'zi klen 'ke -o -za 'wlan kle, 'bheε- 'ke -o 'tōbhōleya 'pegee -o -ledōole a ma -glin 'zi, 'bheε- bole -yre ma -si 'la -danj' 'laa -o 'bhe ma, 'yee- -Waanbhaa' nu 'bhe bole -yre ma -si 'ε 'nale- 'bhe zan mu 'ε ni.

⁸ 'Dun- mεε 'la zan mu wlen -a ma, 'bheε- -woo -banjo' -yaa' wlan 'ε 'yi, 'bheε- -o dō -ledōokleya maza mu klele -la; -Waanbhaa' nu 'bhe zan mu 'krowole yran -gbεε 'le.

⁹ -Yren 'pegee -yrebatedōole nu baale mεε 'oo mεε 'la zan -za 'yōō- kle 'bhe ta: 'kee- san Zuufu mu 'ε ma 'elwale 'pe, 'bheε- 'kee- ge 'tenle- 'si 'bheεke mu 'ε ma 'te.

¹⁰ 'Bheε- 'dun-, mεε 'oo mεε 'la zan -za 'wlan kle, -Waanbhaa' nu 'tōbhōleya 'pegee yilabla 'nale- 'bhe zan 'ε ni, 'bheε- -ya -ledō' -a ma: 'bhe san Zuufu mu 'ε ma 'elwale 'pe, 'bheε- -e ge 'tenle- 'si 'bheεke mu 'ε ma.

¹¹ -Amasrōyi -Waanbhaa' 'laa bhaaplen mu bago; -o 'kpen -o do -a -yre 'yi.

¹² Wlan 'ε ni, mεε 'la zan mu 'kpen -za 'yōō- kle,

'bhεε- 'ke waa Moizi a 'Tonj 'ε dɔ; 'bhε zan mu nu nile 'ke waa -o 'krowo- 'bhε 'tonj 'ε ta. 'Bhεε- 'duŋ-, Zuufu mu 'la -o Moizi a 'Tonj 'ε dɔ, 'ke -o -za 'yɔɔ- □kla 'waati 'oo 'waati 'la ba, -Waanbhaa' nu -o 'kitikanle -za 'la 'bhε yɔɔndεle -o 'yee- 'Tonj 'ε 'yi 'bhεε- 'le.

¹³ -Amasroyi mεε 'la zan mu -o 'tronkpa- yaa' 'tonj mu 'ε □la, 'bhεε- 'ke waa -o -yizakle; -Waanbhaa' laa 'bhε zan mu kun 'bhii- mεε -lɛdɔɔle mu -a -yre 'yi. 'Duŋ- mεε 'la zan mu 'yee- 'tonj mu 'ε 'yizakle, 'bhε zan mu -la -lɛdɔɔle -o -a -yre 'yi.

¹⁴ 'Bhεε- 'si 'bhεεke mu 'la waa -Waanbhaa' a 'tonj 'ε dɔ; 'waati 'ke ba, -o 'gbu zru 'ε -ya pe -o ni dɔɔ -o -za 'ke kle, 'bhεε- -o 'bhε kle, 'bhεε 'bhε -benjole kle 'ke 'tonj 'ε 'le. 'Ali- 'ke waa Moizi a 'Tonj 'ε dɔ, -wa zrɔn -o kleza 'ε ma 'bhii- -za 'la 'bhε -o 'ke klepe 'le, -o sɔ 'bhε klele-.

¹⁵ -Wa zrɔn -o kleza 'ε ma 'ezin- 'bhii- 'tonj mu 'ε yɔɔndεle -o -o zru 'ε 'yi. -O 'gbu 'nii- 'ε 'bhε 'bhε 'srɛya- kle -o ni, 'bhε 'pegee 'waati 'ke ba, -o 'kpeejan- 'ε 'bhε 'a pe -o ni dɔɔ -o -za 'yɔɔ- □kla, 'bhεε- 'waati 'ke ba, -o 'kpeejan- 'ε 'bhε 'a pe -o ni 'ezin- dɔɔ -o -za 'wlan □kla.

¹⁶ 'Bhε -za 'ε 'kpen ta nu 'pwεε- kpataakpa yi do 'le. 'Bhε yi 'ε 'le, -Waanbhaa' nu a pele Zesu Krisi ni dɔɔ mεε mu gaanyi' jan mu 'la □kpa -o 'kpee -e 'mu 'kitikan 'bhii- 'mi -Jan 'Nrāle- 'la □woa 'bhε 'a □pia gɔnε- 'la gbεen- bhe.

Zuufu mu 'ε 'pegee Moizi a 'tonj mu 'ε ba za

¹⁷ 'Bhεε- 'bhi 'la 'bhi 'a pe 'e 'gbu ma dɔɔ 'yoo- 'ke Zuufu mi 'le, 'bhεε- 'e 'yri -o *Moizi a 'Tonj 'ε

'bhεε- ta, 'bhε 'pegee 'yee- baa- -Waanbhaa' 'yi dɔɔ 'bhi -o 'ke -yaa mεε 'le bhe.

18 'Bhi 'la 'bhi 'yee- -Waanbhaa' zru maza 'ε dɔ, 'bhεε- 'e -za 'wlan 'pegee -za 'yɔɔ- gole 'ke 'yi 'ε -daanna Moizi a 'Tonj 'ε ma.

19 'Bhi 'gbu 'kpale- -o -a -yi 'bhii- mεε -vin mu 'ε 'mu -o 'ke mεε -yrε 'wile- mu 'le, 'bhεε- 'bhi -le 'mu 'taawo zi 'ε zrɔn 'mu ni; 'bhεε- 'bhi 'kpale- -o -a -yi 'ezin- 'bhii- mεε -vin mu 'ε 'mu -o -gblɔ 'yi, 'bhεε- 'bhi -le 'mu ta 'tɛbhile 'le.

20 'Bhi 'kpee ma mεε -vin mu 'ε 'mu -o 'ke -zadɔkle 'pegee -nε 'fiɛntrɔnnε mu 'le, 'bhεε- 'bhi -le 'mu daan mi 'le; -amasrɔyi 'e 'gbu 'kpale- -o -a -yi 'bhii- 'tonj 'ε 'yi -zayaangole -lɛsolɛ 'pegee wlan 'ε 'kpen -o 'e 'kɔɔ.

21 'Bhε 'yi 'tɛ, 'bhi 'la mεε -bhεεke' mu 'ε daan, -mɛla ma 'yaa 'e 'gbu daan εε? 'Bhi 'la 'bhi 'a pe dɔɔ waa -faanwolε, -mɛla ma 'bhεε- 'bhi -faanwo'?

22 'Bhi 'la 'bhi 'a pe dɔɔ waa -yanbhɔɔya klele, -mɛla ma 'bhεε- 'bhi -yanbhɔɔya kle zii' εε? 'Bhi 'la 'bhi 'a pe dɔɔ yo gbale laa lele, -mɛla ma 'bhεε- 'e yogba 'fɛ mu 'ε □la pɛ mu 'ε faan?

23 'Ka mu 'la 'ka 'ka 'gbu 'wasowo dɔɔ 'ka mu -le Moizi a 'tonj 'ε dɔ; 'bhεε- 'duŋ- 'ka 'laa -o 'taawo zii' 'mu ta 'elrele. 'Bhε klegbeya 'ε 'yi, 'ka 'laa -o -Waanbhaa' -lɛdɔ 'zi -a ma.

24 Wlan 'ε ni, a yɔɔndɛle -o -Waanbhaa' a 'Sɛwε 'ε 'yi dɔɔ: «*Ka mu Zuufu mu -la -zayi' 'bhεε- 'si 'bhεεke mu 'ε -woo -Waanbhaa' 'tɔ 'ε 'sɛ zii'.*»

Mεε laa go -za 'yi 'klɛn 'yi 'wlale- ma

25 Wlan -le 'bhε 'le, 'kee 'taawo- Moizi a 'tonj mu 'ε ta, 'klɛn 'yi wlale 'ε -za 'yanwo- 'e ma. 'Duŋ-

'kee 'yee- Moizi a 'toŋ mu 'ε 'yisiela, 'yaa- 'kleen 'yi 'wlale- 'ε yaa -za 'kedo- 'kpɔ 'yanwo- 'e ma.

²⁶ 'Ke mεε 'la zan laa wlale 'kleen 'yi, 'bhεε- 'ke 'bhε zan 'taawo- Moizi a 'toŋ mu 'ε ta; -Waanbhaa' laa nu 'bhε zan 'kunle- 'bhii- mεε 'la zan □wlaa 'kleen 'yi εε?

²⁷ Waa mεε 'la zan wlale 'kleen 'yi 'bhε 'si ta, 'bhεε- 'duŋ- 'ke 'bhε -le Moizi a 'toŋ mu 'ε 'klosikun; 'bhε zan 'ε 'bhε -le nu 'bhi 'kitikanle 'kitikan yi 'ε 'le, 'bhi 'la 'bhi 'laa 'taawo- 'yee- Moizi a 'toŋ mu 'ε ta. 'Bhεε- 'duŋ-, -o 'woo- 'toŋ mu 'la yɔndia- -woo 'e 'kɔɔ, 'bhεε- -o wla 'kleen 'yi 'e 'si ta.

²⁸ -Amasroyi, klele Zuufu mi -kpɔsɔɔ 'gbu 'ε 'le, 'bhε -danj' 'laa -o 'ke 'kela -o 'bhε ye mεε 'fle ma drɔŋ 'bhε 'le. 'Bhεε- wlale 'kleen 'yi -zeze 'gbu 'ε -danj' 'laa 'ke bhεkpɔɔ 'kpalele drɔŋ mεε 'fle ma 'ke -o 'bhε ye 'bhε 'le.

²⁹ 'Bhεε- 'duŋ-, Zuufu mi -kpɔsɔɔ 'gbu 'ε 'bhε -le 'ke mεε 'la zan -o 'kεle- 'bhε 'gbu 'kpee ye. -Waanbhaa' Lii 'ε 'bhε -le 'a kle 'bhεε- mεε kle Zuufu mi drεε 'le -a 'kpee; 'bhε 'laa da 'Toŋ 'la -o 'bhε yɔndia□ 'bhε 'yi jan mu 'ε ba. 'Bhε mεε 'la zan □kla Zuufu mi drεε 'le, -Waanbhaa' -le 'bhε zan 'ε 'tɔbhɔ-, 'bhε 'laa da bhaaplɛŋ ba.

3

Klele Zuufu mi 'le 'bhε ma -trɔn

¹ 'Ke -yoo 'bhε klegbeya 'ε 'yi, klele Zuufu mi 'le 'bhε ma -trɔn -o 'ke -mela -le εε? 'Bhεε- 'kleen 'yi wlale 'ε 'trɔn- -o 'ke -mela -le 'ezin- εε?

² Wlan 'gbu 'ε ni, -trɔn -gbene 'gbu -o -a ma gbε 'ε 'kpen ma. -Amasroyi, -Waanbhaa' 'bhε 'wojan-

mu 'ε gbekpaa- Zuufu mu 'ε 'mu -la -koo' 'elwale 'pe.

³ 'Ali- 'ke -o 'ke mu laa bole 'mu 'liiwli- 'ε ta, 'bhe so -a klele- 'bheε- -Waanbhaa' laa bo 'bhe -liiwli' 'ε ta εε?

⁴ 'Yooye-, 'bhe 'laa so klele- 'de! 'Ali- 'ke bhaaplen 'ke mu 'kpen -o bhlape mu 'le, -Waanbhaa' laa bhlape -titi. 'Bhii- -a pele -o gone- 'la gbεen- 'yee- -Waanbhaa' a 'Sewe 'ε 'yi bhe doo: «'Bhi -Waanbhaa', 'ke 'yoo- -janwo' zii', mɔkpen' 'a 'yaango- 'bhii- 'e 'ledoole -o.

'Bheε- 'ke -woo 'e 'kitikaan, 'zoo nu klele 'e zi 'tanii.»

⁵ Mεε 'ke mu -o -a pe 'zi doo: «'Waa- pe -ledookleya 'ε 'bhe -le 'a kle 'zi 'bheε- -Waanbhaa' -ledoole -o gone- 'la gbεen- bhaaplen mu so 'bhe 'yele.» 'Bheε- 'o so -mε -jan -la wole- 'ezin- εε? 'O so -a pele- doo -Waanbhaa' -ledoole laa -o, -amasroyi -yoo' 'krowo zii' εε? ('Mi -o -janwo' zii bhaaplen a pe -janwo' gbeya 'ε 'bheε- 'yi).

⁶ 'Sekeseke! 'Ke -Waanbhaa' -ledoole laa -yaa bi, -e -yaa nu 'sole- 'drunyan 'yi mu 'ε 'kitikanle 'nale- -a ma εε?

⁷ 'Bheε- 'ke 'an pe bhla pele 'ε 'bhe -le 'a kle 'zi 'bheε- bhaaplen mu -o -Waanbhaa' a wlan 'ε do 'zi, 'bheε- -a 'tobholeya 'ε baan' 'kla zii' -a ba; -mela ma 'bheε- -woo 'mi 'kitikan zii' 'ezin- 'bhii- η 'yoo- -za 'yoo- kle mi 'le εε?

⁸ 'Bheε- 'ke -yoo 'bhe gbεen- 'te, -koo' 'laa so -a pele- doo: «-Mele -kla 'bheε- -koo' 'laa -za 'yoo- kle, 'kooko- -za 'wlan so 'pwele -a -yi εε?» Mεε 'ke mu -o 'mi 'tosie zii' doo 'mi -o mεε mu daan 'zi 'bheε- -jan -gloon 'ε 'le. 'Dun- -Waanbhaa' a 'kiti 'ε yaa nu 'bhe zan mu 'tole- ye -titi.

*Mεε 'kedo- 'kpɔ 'lɛdɔɔle laa -o -Waanbhaa' -yɾε
yi*

⁹ 'Bhεε- 'η sɔ a pele- 'nale- 'tε εε? -Kɔɔ' mu
Zuufu mu mabhaabhɔ mεε -vin mu 'ε ta εε? 'Naa
sɔ 'bhε 'pele -titi! -Amasɔyi 'wa -zɾɔnna gban
dɔɔ Zuufu 'pegee 'si -vin mu 'ε -o 'kpen ηgblo
'kpaale- -o -za 'yɔɔ- fanjan- 'ε □la.

¹⁰ 'Bhii- -a yɔɔndεle -o -Waanbhaa' a 'Sεwε 'ε
'yi gɔnε- 'la gbεεn- dɔɔ:

«*Mεε 'kedo- 'kpɔ 'lɛdɔɔle laa -o -Waanbhaa' -yɾε
yi,*

'ali- 'bhε mεε bhε do 'kpɔ 'laa -o.

¹¹ *Mεε 'kedo- 'kpɔ 'laa -za 'wlan 'yima-
mεε 'kedo- 'kpɔ 'laa -o -Waanbhaa' ziglin- 'zi.*

¹² -O 'kpen -o -zanta' -dwa -Waanbhaa' ni, 'bhεε-
-o □kla bhaama mεε mu 'le.

*Mεε 'kedo- 'kpɔ 'laa -za 'wlan klε, 'ali- 'bhε mεε
bhε do 'kpɔ 'laa -o.*

¹³ -O mεε dε -o -liijan' mu 'ε 'le, -o nɾε mu 'ε 'mu
-o 'ke mεε mu -yini' pε 'le,

'bhεε- -o -liijan' mu 'ε -woo 'eyɔɔle 'bhii- mlε -baa'.

¹⁴ *'Dangan ma jan 'yɔɔ- mu 'te -le da -o -lii.*

¹⁵ -O gaan -la 'sile- -o mεε dε -zayi'.

¹⁶ *'Ke -o -kaan yɾε 'oo yɾε 'la □nɔɔ, -o -klɔɔɔ' maza
mu 'pegee 'sie maza mu 'te -la to -a -zanta'.*

¹⁷ *Waa yilabla ma zi 'ε dɔle.*

¹⁸ -O 'taawogbeya 'ε ma, waa gbtaan -Waanbhaa'
-lεε -titi.»

¹⁹ 'Bhεε- 'wa 'yaango- dɔɔ Moizi a 'Tonj 'ε -yoo
-jan 'oo -jan 'la 'wo zii', -o 'bhε 'wo zii' mεε 'la
zan mu ηgblo 'kpaale- 'yee- 'tonj 'ε □la 'mu -la
ni. 'Bhεε- 'duj-, waa 'sɔle- -o -klɔsikunle. 'Bhela-
-zayile, mεε 'kedo- 'kpɔ 'laa sɔ 'zoo 'nale 'bhε 'gbu

ni, 'bhεε- -Waanbhaa' a -kpan baale -o 'drunyan 'yi mu 'ε 'kpen ta.

²⁰ 'Bhε ya 'ε 'yi, mεε 'kedo- 'kpɔ 'lɛdɔɔle laa nu klεε -Waanbhaa' -yrε 'yi 'bhε a 'toŋ mu -klosikunle ma. 'Duŋ- 'toŋ mu 'ε 'mu -le 'a klε 'bhεε- bhaaplɛŋ mu 'a 'yaango- 'bhii- -o -za 'yɔɔ- □kla.

Bhaaplɛŋ go -za 'yi 'kpaleya -la ma

²¹ 'Duŋ- 'saanige, bhaaplɛŋ -lɛdɔɔle klε -Waanbhaa' -yrε 'yi gɔŋε- 'la gbεen-, -a 'gbu 'bhε -zrɔnna -kɔɔ' ni. 'Bhε 'laa da 'taawole 'toŋ a pε zi 'ε zi 'ε 'bhε ba. -O 'bhε -lɛdɔɔleya 'ε 'srɔɔwo- gɔŋε- 'la gbεen-, Moizi a 'toŋ mu 'ε 'pegee -Waanbhaa' -lɛla' janwo mu 'ε 'mu 'bhε -jan 'ε □woa gban kpataakpa.

²² 'Ke mεε 'oo mεε 'la zan 'ε □kpa Zesu Kriŋi 'yi, -Waanbhaa' 'bhε zan kun 'bhii- mεε -lɛdɔɔle; mεε bagole laa -o 'bhε 'yi.

²³ Wlan 'ε ni, bhaaplɛŋ mu 'kpen -za 'yɔɔ- □kla; 'bhɛla- -yile, waa sɔ 'tenle -Waanbhaa' dɔgbeya 'tɔbhɔle -lɛsɔle 'ε ma.

²⁴ 'Duŋ- 'yee- -Waanbhaa' a -lileya 'ε yi, -yoo -lɛdɔɔ' bhaama -a 'gbu 'yrε 'yi; -amasrɔyi Zesu Kriŋi -o tagbawoa, 'bhεε- -yoo -gwa waa -za 'yɔɔ- mu 'ε 'yi.

²⁵ -Waanbhaa' 'yee- Kriŋi □naa 'ke 'sraka 'le, 'kooko- -e ga *-yrigbεεle 'ε ta -kɔɔ' mu ni, 'bhεε- -e klε -kɔɔa' -za 'yɔɔ- mu 'ε ma -sroma 'yan pε 'le. 'Ke mεε 'la zan mu -o □kpa *Kriŋi 'yi, 'bhε zan mu nu 'yee- -Waanbhaa' 'bhε zan mu a -za 'yɔɔ- mu 'ε ma -sroma □yaan gɔŋε- 'la gbεen- 'bhε dɔle. 'Bhε klegbeya 'ε 'yi, -Waanbhaa'

-yaa' -lɛdɔɔleya 'ɛ -zrɔnna bhaaplenj mu ni. 'Elwaleta -sɔ, -Waanbhaa' a zrubakpaa 'waati 'ɛ ba bhaaplenj mu zi, bhaaplenj mu -za 'yɔɔ- mu 'la ɔkla, 'yee- -Waanbhaa' laa 'mu bɔɛ -kɔsi 'yi 'kee- 'mu wlata -za kɛ 'mu ni.

²⁶ 'Dun- 'saanigɛ, -e mɛɛ mu -lɛdɔɔ' gɔnɛ- 'la gbɛɛn-, -e 'bɛɛ -zrɔnna -gɛɛ': 'yee- -Waanbhaa' 'gbu bole -o -yaa' -lɛdɔɔleya 'ɛ 'yi, 'bɛɛ- 'ke mɛɛ 'la zan 'e ɔkpaa Zesu 'yi, -e 'bɛɛ zan 'ɛ 'lɛdɔɔ- -a -yɛ 'yi.

²⁷ 'Bɛɛ ya 'ɛ 'yi, bhaaplenj mu sɔ -o 'gbu 'wasowole -mɛ za -la -yi ɛɛ? -O 'wasowo za 'kedo- 'kpɔ 'laa -o! -Mɛla ma ɛɛ? Taa- -o sɔ -o 'wasowole -waa' *Moizi a 'Tonj 'ɛ 'kɔsikun -zayi' ɛɛ? 'Yooye- 'dɛ! 'Kɛla 'bɛɛ -o -a -yi 'egɔɔɛ, 'bɛɛ -le 'e 'kpalele Kriɛ 'yi drɔnj.

²⁸ 'Bɛɛ kɛgbɛya 'yi, 'o mɔɔ 'kpɛɛ ma, bhaaplenj -lɛdɔɔɛ kɛɛɛ -Waanbhaa' -yɛɛ 'yi 'ɛ, 'bɛɛ 'laa da -e 'tonj ta za mu 'la 'kɔsikun 'mu ba; 'dun- 'bɛɛ da -a 'kpaleya 'te Kriɛ 'yi 'ɛ 'bɛɛ- ba.

²⁹ Taa- -Waanbhaa' -o Zuufu mu do -kplɛn a -Waanbhaa' -la -le ɛɛ? Yaa -o 'ezin- 'si 'bɛɛɛke mu 'ɛ 'mu a -Waanbhaa' 'le ɛɛ? Wlan 'gbu 'ɛ ni, -yoo 'ezin- 'si 'bɛɛɛke mu 'ɛ 'mu a -Waanbhaa' 'le.

³⁰ -Amasɔyi -Waanbhaa' -o do 'kpɔ. 'Kee- ɔkla Zuufu mu 'le oo, 'kee- ɔkla 'si 'bɛɛɛke mu 'le oo, 'yele- 'mu 'kpɛn 'lɛdɔɔ- 'mu a 'kpaleya ma Kriɛ 'yi.

³¹ 'Ke -yoo 'bɛɛ gbɛɛn- bɛɛ, 'bɛɛ 'yi -le dɔɔ 'ke 'yee ɔkpaa Kriɛ 'yi, Moizi a 'tonj mu 'ɛ -kɔsikunle 'ɛ 'bɛɛ 'laa -za 'kedo- 'kpɔ 'yanwo- -li ɛɛ? 'On on 'dɛ! Drɔɔn', 'o 'bɛɛ 'tonj mu 'ɛ baan' 'lɛdɔɔ- -a ma 'ke 'bɛɛ kan -a -lɛdɔɔ' gbɛya -lwa 'ɛ ta.

4

Abraamu 'kpagbeya -Waanbhaa' -yi

1 'Bhεε- 'o nu 'solε- -mεla pele- 'o -gbɔɔ
Abraamu ba zayi' εε? -Yaa' pε bhaaplenya zi 'ε
zi, -e -mε pε 'gbu -la -srɔɔwoa εε?

2 'Kee- klε bi mεε -lεdɔɔle 'le -Waanbhaa' -yrε
'yi -a klεza -lrele' mu 'ε -zayi', -e -yaa nu 'solε-
-a 'gbu -baale' 'mu 'yi; 'duŋ- yaa sɔ 'bhε klεle-
-Waanbhaa' -yrε □la.

3 'Bhεε- -a pele -o -Waanbhaa' a 'Sεwε 'ε 'yi
'nale- εε? 'Bhε pe dɔɔ: «*Abraamu 'e □kpa
-Waanbhaa' 'yi, 'bhεε- 'bhε 'a □ya 'bhii- mεε
-lεdɔɔle 'le -yaa' 'kpaleya 'ε ma.*»

4 'Ka 'gbu 'a 'yaango- 'bhii- 'ke mεε do yewoa□,
-wa -srakpa' 'bhε ma. 'Duŋ- -a -sra 'ε, yaa klεle
'bhii- -o 'bhε 'na zii' -a ni bhaama; -e ye 'la □woa,
'bhε -la ma -sra -le 'bhε 'le.

5 'Duŋ- 'ke mεε 'ke 'laa -za 'kedo- 'kpɔ
klεle, 'bhεε- 'ke -ya -kpa drɔŋ -Waanbhaa' 'yi,
-Waanbhaa' 'la -za 'yɔɔ- klε mi 'lεdɔɔ-, -e nu 'bhε
zan 'ε -lεdɔɔle 'bhε a 'kpaleya -la ma -a -yi.

6 'Bhε klεgbeya 'ε 'yi 'ezin-, -Waanbhaa' 'a pe
mεε 'la zan ma mεε -lεdɔɔle 'ke 'bhε 'laa da 'bhε
zan 'ε klεza mu 'ε ba, -bhleŋgbe Davidi 'bhε zan
a -za 'wlan ba janwoa- -gee' dɔɔ:

7 «*-Waanbhaa' mεε 'la zan mu klεza -yɔɔ' mu 'ε
ma -sroma □yaan,*

*'bhε 'pegee 'kee- -waa -za 'yɔɔ- mu 'ε taliila, 'bhε
zan mu a pε -yinra'!*

8 *Mεεzan laa mεε 'la zan a -za 'yɔɔ- 'ε bɔ -klɔsi
'yi, 'bhε zan a pε -yinra'!»*

*Wlale 'klɛɛn 'yi 'laa mɛɛ 'kɛdo- 'kpɔ 'lɛdɔɔ-
-Waanbhaa' -yɛ 'yi*

⁹ -O mɛɛ 'la zan mu -wlaa 'klɛɛn 'yi, 'bɛɛ zan mu 'te -le sɔ 'bɛɛ -za 'wlan 'ɛ 'srɔɔwɔle ɛɛ? Taa-waa mɛɛ 'la zan mu wlale 'klɛɛn 'yi 'mu 'laa sɔ 'yee- -za 'wlan 'ɛ 'srɔɔwɔle 'ezin- ɛɛ? -Amasɔyi 'o ɔyaan 'yela- pelele 'saanibɛɛ dɔɔ: «-Waanbhaa' *Abraamu* ɔya 'bhii- mɛɛ -lɛdɔɔle -a 'kpaleya -la ma -Waanbhaa' 'yi.»

¹⁰ 'Bɛɛ ɔkla 'waati 'ɛ -dela ba ɛɛ? 'Bɛɛ ɔkla 'ke -wa ɔwlaa gban 'klɛɛn 'yi taa- 'ke waa wlale -li 'klɛɛn 'yi ɛɛ? 'Bɛɛ ɔkla 'ke waa wlale -li 'klɛɛn 'yi.

¹¹ 'Bɛɛ blaɛn, 'bɛɛɛ- -o Abraamu ɔwlaa boolazi 'klɛɛn 'yi, 'bɛɛɛ- 'bɛɛ ɔkla 'bhii- -tɔɔmasie 'le -a 'flɛ 'ɛ ma. 'Bɛɛ tɔɔmasie 'ɛ 'bɛɛ -le -yaa zɔɔn 'bhii- -Waanbhaa' 'a ɔya 'bhii- mɛɛ -lɛdɔɔle -yaa' 'kpaleya 'ɛ ma 'yee- -Waanbhaa' 'yi, 'ke waa wlale -li 'klɛɛn 'yi. 'Bɛɛ klɛgbɛya 'ɛ 'yi, waa mɛɛ 'la zan mu wlale -li 'klɛɛn 'yi, 'ke -woo -kpaa -Waanbhaa' 'yi, 'bɛɛɛ- 'ke 'yee- -Waanbhaa' -o ɔya 'bhii- mɛɛ -lɛdɔɔle mu 'le -waa' 'kpaleya ma, 'yee- Abraamu 'le ɔkla 'mu 'kpɛn -gbɔɔ 'le.

¹² 'Bɛɛ klɛgbɛya do 'ɛ 'yi 'ezin- bɛɛ, Abraamu -le -o mɛɛ 'la zan mu 'kpɛn ɔwlaa 'klɛɛn 'yi 'mu -gbɔɔ 'le. 'Bɛɛ mɛɛ mu 'la -woo 'taawo zii' -o 'kpalele -Waanbhaa' 'yi 'bhii- 'yee- Abraamu 'gbu 'a ɔkla gɔɔnɛ- 'la gbɛɛn- -a wlale 'ɛ 'lɛɛ 'klɛɛn 'yi.

*-Waanbhaa' 'a 'liiwli- -naa pɛ 'la 'naza- ta -o
'bɛɛ 'srɔɔwo- 'kpaleya -la ma*

¹³ -Waanbhaa' 'a 'liiwli- -naa *Abraamu ni dɔɔ -e nu 'drunyan 'nalɛ- 'yee- 'pegee -a 'srɛ mu 'ɛ ni -o 'ciɛn 'le. 'Duɔ- yaa 'bɛɛ 'nalɛ- Abraamu ni

'bhe a *'Tonj 'e 'klosikunle ma. 'Bheε- 'duj-, 'yee-
-Waanbhaa' 'a 'liiwli- -naa -a ni 'drunyan 'na zayi'
-a ni, amasroyi 'bhe 'a □ya 'bhii- mεε -lɛdɔɔle -a
'kpaleya -la ma 'bhe 'yi.

¹⁴ Mεε 'la zan mu -o Moizi a 'tonj mu 'ε 'klosikun
zii', 'kee- 'kpa bi 'bhii- -Waanbhaa' 'a 'liiwli- -naa
'drunyan ta 'mu do -kplɛn -la ni; 'bhe bhla 'ε
ba, mεε 'la zan mu -o -kpa Zesu 'yi, 'mu 'bhe
□kla bhaama, 'bheε- 'bhe kle 'bhii- -Waanbhaa' a
-liiwli' 'nale- 'ε 'saawoa- 'ezin-.

¹⁵ -Amasroyi Moizi a 'tonj mu 'ε 'mu -o
'ke -Waanbhaa' a yran 'ε 'bheε- 'wɛn pɛ 'le,
-amasroyi bhaapɛn mu 'kpɛn 'tonj mu 'ε 'yisie-
'Duj- 'tonj 'laa -o yre 'la □nɔɔ, waa sɔ 'tonj 'yisie
janwole 'bhe yre 'ε □nɔɔ.

¹⁶ 'Bhela- -zayi', -Waanbhaa' 'a 'liiwli- 'ε □naa
'kpaleya -la -zayi', 'kooko- 'yee- -Waanbhaa' □lia
-kɔɔ' ma, 'bheε- -ya -liiwli' □naa pɛ 'la ta, -e 'bhe
na -kɔɔ' mu 'pegee Abraamu 'srɛ mu 'ε 'kpɛn
ni bhaama. Yaa 'bhe pɛ 'ε 'nale- mεε 'la zan
mu -o 'tonj mu 'ε 'klosikun zii' 'mu do -kplɛn
ni. 'Duj- -ya □naa 'ezin- mεε 'la zan mu -o
□kpa -Waanbhaa' 'yi 'bhii- Abraamu gbɛɛn- 'mu
ni. -Amasroyi Abraamu -o -kɔɔ' 'kpɛn -gbɔɔ 'le
'kpaleya a pɛ zi 'ε zi.

¹⁷ 'Bhii- -a yɔɔndele -o -Waanbhaa' a 'Sewe 'ε
'yi gɔnɛ- 'la gbɛɛn- dɔɔ: «'Mi 'e □kla 'si -bebe mu
-gbɔɔ 'le. 'Yele- -kɔɔ' 'kpɛn -gbɔɔ 'le -Waanbhaa'
'la -ya □kpa 'bhe 'yi 'bhe 'lɛɛ.» 'Yee- -Waanbhaa'
-le gbaa mu bwe gale ba, 'bheε- pɛ mu 'la 'mu 'laa
kleɛ -li, 'yele- 'mu kle.

¹⁸ 'Ali- Abraamu 'laa -yaa sɔ -a 'yrikpale pɛ
'ke ta 'waati 'la ba, -Waanbhaa' 'e 'liiwli- □naa

-a ni pe 'la 'naza- ta, -a -yrikpale □bwa 'bhe ta. 'Bhe klegbeya 'e 'yi, -e □kla «'Si -bebe mu -gbɔɔ 'le». 'Bhii- -Waanbhaa' 'gbu 'a □pia -a ni gɔnɛ- 'la gbɛɛn- dɔɔ: «'E 'srɛ mu 'ɛ nu klele 'ebebele 'bheɛ- gbɛɛn- 'bhii- mleklenne mu.»

19 -Waanbhaa' 'bhe 'liiwli- □naa 'yee- Abraamu ni 'waati 'la ba, 'ke -a 'gbu 'krɔyawoa gban; -e -yaa beɛn lɛɛ -kɛmɛ do -din, 'bheɛ- 'ke -a na Sara a -neya' 'waati 'e ba bhla -kaan gban. 'Duŋ- -a 'kpaleya 'e -Waanbhaa' 'yi, 'bhe sanɛ- 'gbu 'laa gole 'bhe 'lii.

20 Yaa -a zru klele ple -Waanbhaa' -jan 'la □woa -a ni 'bhe ma. Drɔɔn' -a 'kpaleya 'e baan' □klaa -a ba, 'bheɛ- -e -Waanbhaa' 'tɔbhwa-.

21 Abraamu 'kpale- -yaa -a -yi 'egloole 'bhii- -Waanbhaa' 'bhe 'liiwli- -naa pe 'la 'naza- ta -a ni, 'bhe 'yaa- nu 'bhe 'lesole.

22 'Bhela- -zayile, -Waanbhaa' 'a □pia Abraamu ma dɔɔ: «Mɛɛ -ledɔɔle» -a 'kpagbeya 'e -zayi' -Waanbhaa' 'yi.

23 'Duŋ- 'bhe -jan 'la yɔɔndeɛle -o dɔɔ: «-Waanbhaa' 'a □kla mɛɛ -ledɔɔle 'le». Waa 'bhe yɔɔndeɛle 'yee- Abraamu do -kplɛn ma.

24 'Bhe -jan 'e yɔɔndeɛle -o -kɔɔ' mu -la -zayi' 'ezin-. -Kɔɔ' mu 'la 'kpale- -o -Waanbhaa' 'la -kɔɔa' Mɛɛzan Zesu -bwela gale ba 'bhe 'yi, 'bhe nu -kɔɔ' mu klele mɛɛ -ledɔɔle mu 'le 'ezin-.

25 -Waanbhaa' 'a □kla 'sraka 'le, 'bheɛ- -e -gaa -kɔɔ' mu a -za 'yɔɔ- mu 'e ma; 'bheɛ- -e -bwela gale ba, 'kooko- -kɔɔ' mu kle mɛɛ -ledɔɔle mu 'le -Waanbhaa' -yrɛ 'yi.

5

*-Waanbhaa' yilabla □wlaa 'yee- 'pegee
bhaaplen mu plen-*

¹ 'Bhe ya 'e 'yi, -Waanbhaa' -koo' klelawoa mee -ledoole mu 'le -kooa' 'kpaleya 'e -zayi' -a -yi bhe, yilabla -o -zon -koo' mu 'pegee 'yee- -Waanbhaa' 'plen- -kooa' Meezan Zesu Krisi 'sroyi.

² 'Yee- *Krisi -le zi 'e 'liigwa- -koo' ni, 'kooko- -Waanbhaa' -li -koo' ma -koo' 'kpaleya 'e -zayi'. -Koo' kli gbaanle -o 'egloole 'bhe- -lileya 'e ta -zon. 'Bhe- pe 'la 'bhe -koo' zrukpa' zii' 'bhe -le doo -koo' 'yri -a ta 'bhii- -yrekpa' do, -koo' do nu klele -Waanbhaa' 'a 'tobholeya 'e ba.

³ 'Bhe trala 'ezin-, 'ali- 'ke -koo' -o -yrenhle' zii', -koo' zrukpaale -o, -amasroyi -koo' 'a 'yaango- 'bhii- -yrenhle' -le zrubakpaale na -koo' ni -kooa' 'kpaleya 'e 'yi.

⁴ 'Bhe- zrubakpaale -le 'a kle 'bhe- -koo' kle mee -gloo mu 'le. 'Bhe- -kooa' -glooya' 'e 'kpaleya 'e 'yi 'bhe 'a kle 'bhe- -koo' -yrikpaleya -sroowo'.

⁵ 'Bhe- 'duj-, -yrikpaleya laa mee -yini' -titi, -amasroyi, -koo' -za so -Waanbhaa' ni 'egbenele; 'bhe- -e 'soniya □wlaa -koo' zru 'e 'yi -a Lii 'Wen 'e 'le.

⁶ Wlan 'e ni, fangan- 'laa -yaa -koo' ta 'waati 'la ba, -Waanbhaa' 'waati yeke- 'la -dwa, 'bhe 'bhole-, 'bhe- *Krisi -gaa -koo' mu mee -yoo' mu ni.

⁷ 'Bhe -o 'egloole 'ke mee do a -la doo -wa de -a 'tanyoon mi do -zayi', 'ali- 'ke mee -ledoole -le 'bhe 'le. 'Bhe- -doke' mee 'ke nu 'bhe zru dole 'egloole, 'bhe- -e do a -la 'kaa -wa de mee wlan do -zayi' oo.

⁸ 'Dun- -koo' -za □swa -Waanbhaa' ni gɔnɛ- 'la gbɛɛn-, -e 'bhɛ -zɔnna -koo' ni -gee': -Koo' 'yaa- 'waati 'la ba -li -za 'yoo- klɛ mu 'le, Kriɛ -gaa -koo' ni.

⁹ Kriɛ klɛlawoa -koo' ma 'ke 'sraka 'le, 'bhɛla -zayi' 'bhɛɛ- -Waanbhaa' -koo' □ya mɛɛ -lɛdɔɔle mu 'le -zɔn. 'Bhɛ trala 'ezin-, -koo' 'a 'yaango- 'bhii- Kriɛ nu -koo' goɛ -Waanbhaa' a yran 'ɛ 'yi.

¹⁰ -Koo' 'yaa- 'elwale -sɔ -Waanbhaa' -sɔnnii' mu 'le; 'dun- -a *Gbe 'ɛ 'bhɛ galawoa, 'bhɛ -koo' mu 'pegee 'yee- -Waanbhaa' □kpa do ma. 'Bhɛɛ- trala 'ezin-, -koo' 'kpale- 'la -yoo do ma, -koo' 'a 'yaango- 'bhii- -koo' nu goɛ -za 'yi, -amasɔyi -a Gbe 'ɛ -yoo -a -yɛ ma kpataakpa.

¹¹ 'Bhɛ 'kpen trala 'ezin-, -koo' zrukpaale -o -koo' 'pegee -Waanbhaa' a 'kpaledomaya 'ɛ 'yi Mɛɛzan Zesu Kriɛ 'sɔyi, -amasɔyi 'yele- -koo' mu 'pegee -Waanbhaa' □kpa do ma -zɔn.

Kriɛ 'pegee Adamu a -za

¹² 'Bhɛla- -zayile, bhaapɛn do 'kpɔ -la -zayi', 'bhɛɛ- -za 'yoo- -wlaa 'drunyan 'yi, 'bhɛ bhaapɛn 'ɛ 'bhɛ -le 'ke Adamu 'le. 'Bhɛɛ- -za 'yoo- □kla ga wɛpɛ 'le 'drunyan 'yi 'ezin-. 'Bhɛ klɛgbɛya 'ɛ 'yi, 'bhɛɛ- ga □tian bhaapɛn mu 'kpen ma, -amasɔyi -o 'kpen -za 'yoo- □kla.

¹³ Wɛlan 'ɛ ni, 'sani- -Waanbhaa' nu 'Toŋ 'ɛ 'nale- Moizi ni, 'ke -za 'yoo- -o gban 'drunyan 'ɛ 'yi. 'Dun- 'Toŋ 'laa -yaa 'waati 'la ba, -za 'yoo- laa -yaa bɔpɛ 'le -klɔsi 'yi.

¹⁴ 'Bhɛɛ- 'dun-, 'kee- san Adamu a pɛ 'waati 'ɛ ma, 'kee- nu 'tɛnlɛ- Moizi a pɛ 'waati 'ɛ ma, ga gbɛblɔɔle -yaa bhaapɛn mu 'ɛ ta. 'Ali- mɛɛ 'la zan

mu laa -Waanbhaa' a -jan 'e 'yisielɛ 'bhii- Adamu 'a 'yisiela gɔnɛ- 'la gbɛɛn-, ga gbɛblɔɔle -yaa 'mu ta. -A -lɛdulale 'la 'yaa- dɔɔ mɛɛ 'la zan -yaa zan nulɛ, 'bhɛ -le 'ke Zesu Krisi 'le, 'yee- Adamu -yaa 'bhɛ zan 'ɛ bhɔɔma 'ɛ 'bhɛɛ- 'le.

¹⁵ 'Dun- -Waanbhaa' a -lileya 'ɛ 'pegee Adamu -za 'yɔɔ- 'la □kla waa -o do. Wlan 'ɛ ni, mɛɛ -bebe -gaa 'yee- mɛɛ do 'kpɔ 'ɛ yaa -za 'yɔɔ- 'ɛ -zayi'. 'Dun- -Waanbhaa' a pɛ -lileya 'ɛ pegee -lileya 'la da mɛɛ do 'kpɔ ba, Zesu Krisi, 'bhɛɛ- 'kee- 'bhɛ □naa mɛɛ -bebe ni bhaama, -nafan 'la -yoo 'bhɛ -lileya 'ɛ 'yi, 'bhɛ gbalaan -yiya' 'ke 'bhɛ kan pɛ 'kpen ta.

¹⁶ 'Bhɛɛ- -Waanbhaa' pɛ 'la □naa bhaama 'bhɛ kleza 'ɛ 'pegee mɛɛ do 'kpɔ a -za 'yɔɔ- kleza 'ɛ, waa sɔ -o danle- 'eke- ma. Mɛɛ do 'kpɔ 'a -za 'yɔɔ- □nwa 'ke -Waanbhaa' a -kpan baaza 'le bhaaplɛŋ mu ta. 'Bhɛɛ- 'dun-, -Waanbhaa' pɛ 'la □naa bhaama -za 'yɔɔ- 'srɛ klele blaana, 'bhɛ -za -gwa 'kɔɔ- 'wiin-.

¹⁷ Wlan 'ɛ ni, mɛɛ do 'kpɔ a -za 'yɔɔ- klele 'ɛ ma, 'bhɛɛ- ga gbɛblɔɔla mɔkpen' ta. 'Dun- -Waanbhaa' yaa -lileya -gbɛnɛ 'ɛ -zrɔnna mɛɛ 'la zan mu ni, 'bhɛɛ- 'ke -yoo □kla mɛɛ -lɛdɔɔle mu 'le bhaama; 'bhɛ zan mu nu bole -yrɛ ma -si 'la -danj' 'laa -o 'bhɛ ma 'bhɛɛ- 'srɔɔwolɛ, 'bhɛɛ- 'mu nu bole 'mu 'yrɛ ma -glɔɔya' 'le mɛɛ do 'kpɔ -la 'srɔyi: Zesu Krisi.

¹⁸ Mɛɛ do 'kpɔ 'la 'bhɛ a -za 'yɔɔ- -zayi' 'bhɛɛ- -Waanbhaa' a -kpan balaa' bhaaplɛŋ mu 'kpen ta, 'bhɛ mɛɛ 'ɛ 'bhɛ -le *Adamu 'le. 'Bhɛ klegbɛya do 'ɛ 'yi, bhaaplɛŋ do 'kpɔ -la kleza wlan 'ɛ -zayi', 'bhɛɛ- mɔkpen' go -Waanbhaa' a 'kiti 'ɛ □la, 'bhɛɛ-

-e bole -yre ma -si dree na -o ni.

¹⁹ 'Bhe klegbeya 'e 'yi bhe, mee do 'kpo 'la yaa -Waanbhaa' a -jan 'e 'klosikunle, 'bhee- mee -bebe □kla -za 'yoo- kle mu 'le; 'bhe klegbeya do 'kpo 'e 'yi 'ezin- bhe, mee do 'kpo 'la -Waanbhaa' -weli' 'e □maa, 'bhe -la -zayi', -Waanbhaa' mee 'sre 'ledoola -a -yre 'yi.

²⁰ -Waanbhaa' 'tonj mu □naa Moizi ni, 'kooko-ya zron -koo' ni 'bhii- -kooa' -za 'yoo- mu 'e □paa. 'Dun- 'ke -za 'yoo- mu 'e □paa yre 'la □noo, -Waanbhaa' -yaa' -lileya 'e baan pa 'bhe yre 'e □noo 'kee kan -a -danj' ta

²¹ 'Bhe klegbeya 'e 'yi, -za 'yoo- fangan- 'kpaale- yaa bhaaplenj mu ta ga 'le gone- 'la gbéen-; -zon -Waanbhaa' -yaa' -lileya 'e zron -koo' ni -glɔɔya' 'le 'kee- -koo' kle mee -ledoolle mu 'le -a -yre 'yi, 'bhee- -e bole -yre ma -si 'la -danj' 'laa -o 'bhe ma 'bhe na -koo' ni -kooa' Meezan Zesu Krisi 'sroyi.

POLU -O -JAN 'KE MU ZIKPA' ZII'

6

Gole -za 'yoo- a luya 'yi, 'bhee- klele Krisi a pe 'le

¹ 'Bhee- 'bhe 'yi -o 'nale- 'te? -Koo' so -a pele- dɔɔ -koo' bo -za 'yoo- klele ma, 'kooko- -Waanbhaa' a -lileya 'e baan' pa ee?

² 'Bhe 'laa so klele- -titi wlan 'e ni! 'Ke mee 'la zan -gaa, -ya gbe go 'drunyan ta pe mu 'yi gone- 'la gbéen-, -koo' mu -gaa -za 'yoo- ba -yre ta 'bhee- gbéen-. 'Bhe 'yi 'te -koo' mu so bole- -za 'yoo- klele ma 'ezin- 'nale- 'te ee?

³ 'Ka 'laa 'yaango- 'bhii- -o -koo' mu 'la 'kpen 'wiinfia□ -yi ba Zesu Krisi 'to 'yi, -o -koo' 'wiinfia□ -yi ba, 'kooko- -koo' 'pegee Krisi kpa do ma εε?

⁴ -O -koo' mu wiinfelawoa -yi ba, -e □kla 'bhii- -koo' mu 'pegee 'yee- -gaa 'eke- 'yi, 'bhεε- -o -koo' mu 'pegee 'yee- □bian 'eke- yi; 'kooko- 'bhii- -koo' De -Waanbhaa' Krisi -bwela gale ba gονε- 'la gbεεν- -yaa' -gloooya' 'tobhole 'ε 'le, -koo' mu 'ezin- -koo' 'taawogbeya dreε si.

⁵ Wlan 'ε ni, 'ke -koo' mu 'pegee 'yee- Krisi -gaa gagbeya do 'yi 'eke- yi, -koo' nu bwelε gale ba 'ezin- 'bhii- -yaa' pe bwegbeya 'ε gbεεν-.

⁶ -Koo' -za 'lεε- 'bhε do 'elrele, 'bhε -le doo: bhaaplεη dogbeya gwe 'la 'yaa- -koo' 'yi 'elwale -so, -e □kla 'bhii- -o 'bhε bhaaplεη dogbeya 'ε 'pegee Krisi -gbaanna -yrigbεεle 'ε ta; 'kooko- 'bhε dogbeya gwe 'la 'yaa- -za 'yoo- kle, 'bhε a -gloooya' 'ε 'yiga-, 'bhεε- -koo' ηgblo 'kpaale- laa kle -li -za 'yoo- fangan- 'ε □la.

⁷ -Amasroyi 'ke mεε 'la zan -gaa, 'bhε zan -gwa -za 'yoo- fangan- 'ε □la.

⁸ 'Bhε ya 'ε 'yi, 'ke -koo' mu 'pegee Krisi -gaa 'eke- 'yi, -koo' 'kpale- -o -a -yi 'bhii- -koo' mu 'pegee 'yee- nu bole -koo' 'yre ma 'eke- 'yi 'ezin-.

⁹ 'Bhεε- -koo' 'a 'yaango- 'bhii- Krisi bwelawoa gale ba, yaa nu gale -li -titi. Ga 'fuu 'laa so -li -a ta.

¹⁰ -E -gaa, 'duη- -e -gaa -za 'yoo- -zayi' -lεyan' do 'kpo. 'Duη- -e bwelawoa gale ba, -ya -yre ma -zon -Waanbhaa' -la ni.

¹¹ 'Bhε klegbeya do 'ε 'yi, 'ka mu 'ezin-, -ka 'ka 'gbu 'kun 'bhii- 'ka -gaa, 'bhεε- 'ka -gwa -za 'yoo- a fangan- 'ε □la; 'bhεε- 'ka -o 'ka 'yre

ma -zɔn -Waanbhaa' ni 'ka 'pegee Zesu Krisi 'kpaledomaya 'ε 'yi.

¹² 'Ka 'gbu 'fle 'la -yoo 'ke gape 'le, -za 'yoo-gbɛblɔle laa klɛɛ 'ezin- -a ta 'ke 'ka bo -a zru maza mu klɛle ma.

¹³ 'Bhɛɛ- 'ka 'laa 'ka dɔpɛ mu 'ε 'nale- -za 'yoo-klɛle ni 'bhii- -lɛdɔɔkleya ma yewo pɛ mu 'le. 'Bhɛɛ- drɔɔn', -ka 'ka 'gbu 'na -Waanbhaa' ni 'bhii- mɛɛ 'la zan mu gale -yaa, 'bhɛɛ- -o -bwela gale ba, 'bhɛɛ- -o ɔkla mɛɛ drɛɛ mu 'le 'ezin-. -Ka 'ka dɔpɛ mu 'ε 'kpɛn 'na -Waanbhaa' ni, 'bhɛɛ- -yoo klɛ -lɛdɔɔ maza a yewo pɛ mu 'le.

¹⁴ 'Bhɛ klɛgbɛya 'ε 'yi 'tɛ, -za 'yoo- fangan-gbɛblɔle laa nu klɛɛ -li 'ka ta, 'bhɛɛ- -e 'ka klɛ -yaa' lu mu 'le; -amasɔyi 'ka 'laa -o 'taawo zii' -li Moizi a 'tonj mu 'ε ta, 'dunj- 'ka -o 'taawo zii' -Waanbhaa' -lileya 'la -zrɔnna 'ka ni 'bhɛɛ- zi.

Zesu 'yi mi 'ε ɔkla -Waanbhaa' a lu 'le

¹⁵ 'Bhɛɛ- 'bhɛ 'yi -o 'nale- 'tɛ? 'Wa 'pelawoa dɔɔ -kɔɔ' 'laa -o 'taawo zii' -li 'tonj mu 'ε zi, 'bhɛɛ- -kɔɔ' -o 'taawo zii' -Waanbhaa' -lileya 'la -zrɔnna -kɔɔ' ni 'bhɛɛ- ɔta, taa- 'bhɛ 'yi -le dɔɔ -kɔɔ' sɔ -za 'yoo-klɛle- -kɔɔ' 'gbu 'yrɛ ma ɛɛ? 'Sekeseke, -kɔɔ' 'laa sɔ 'bhɛ klɛle- wlan 'ε ni 'dɛ!

¹⁶ 'Ka 'gbu 'laa 'yaango- 'bhii- 'ke 'ka yewo mɛɛ do ni, 'ka 'ka ɲgblo kpalaa' 'bhɛ zan 'ε ɔla, 'bhɛɛ- 'ka klɛ 'bhɛ zan 'ε 'bhɛ a lu 'le ɛɛ? 'Bhɛ klɛgbɛya do 'ε 'yi, 'ke 'ka ɔbwa -za 'yoo- 'ε -yaa' luya 'yi, 'bhɛ 'leyanyrɛ -le 'ke ga 'le. 'Ke 'ka ɔkla -Waanbhaa' a lu mu 'le, 'ke 'ka 'ka ɲgblo kpalaa' -a ɔla, 'bhɛ 'leyan- 'ke -lɛdɔɔleya -la -le -Waanbhaa' -yrɛ 'yi.

17 'Duŋ- 'o -Waanbhaa' 'tɔbhɔ-, -amasrɔyi 'ka 'mu 'la 'yaa- -za 'yɔɔ- a lu mu 'le 'elwale -sɔ, -o 'ka -daanna daangbeya -glɔɔn 'la 'le, 'ka -dwa 'bhe □la 'ka zru 'ε 'kpen 'le.

18 'Bhεε- -zɔn 'ka -gwa -za 'yɔɔ- a luya 'ε 'yi, 'bhεε- 'ka □kla -Waanbhaa' a lu mu 'le, 'ke 'ka -lɛdɔɔleya maza mu kle.

19 'Mi -o -jan 'lεε- 'bhεε- 'wo zii' bhaaplen a -janwo' gbeya 'ε 'yi, 'kaa- -jan 'yimale -lale' 'ε 'bhεε- -zayi'. 'Elwale -sɔ 'ka 'ka 'fle 'ε dɔpe mu 'ε 'kpen □wlaa 'trinɔɔ- maza mu 'pegee -yɔɔya' a luya 'yi -za 'yɔɔ- klele 'kaama- gɔnε- 'la gbεεn-bhe; 'bhe klegbeya do 'ε 'yi, -ka 'ka 'gbu 'fle 'ε dɔpe mu 'ε 'kpen 'wla -Waanbhaa' a luya 'ε 'yi, 'ke 'ka 'lɛdɔɔle kle, 'bhεε- 'ka 'taawogbeya 'ε kle 'wen.

20 'Ka 'yaa- -za 'yɔɔ- a lu mu 'le 'waati 'la ba, pe 'kedo- 'kpɔ 'laa -yaa -a wla 'ka zi dɔɔ 'ka 'taawo -Waanbhaa' a -lɛdɔɔleya ma zi 'ε ta.

21 'Bhεε- 'ka -trɔn -glɔɔn 'ε -dela -srɔɔwoa□ 'ka kleza mu 'ε ma εε? 'Bhe kleza mu 'la 'mu -o -zɔn 'ka ma -yrala' 'le bhe. -O -leyanyre -le 'ke ga 'le.

22 'Duŋ- -zɔn 'ka -gwa -za 'yɔɔ- a luya 'ε 'yi, 'bhεε- 'ka □kla -Waanbhaa' a lu mu 'le. 'Bhe ma -trɔn -le 'ke 'ka klele 'wen 'le, 'bhεε- 'bhe 'leyan 'ke bole -yre ma -si 'la -dan' 'laa -o 'bhe ma 'bhe 'srɔɔwole 'le 'ka 'kɔɔ.

23 -Amasrɔyi -za 'yɔɔ- ma -sra -le 'ke gale 'le; 'duŋ- -Waanbhaa' -kɔɔ' gba pe 'la ba bhaama, 'bhe -le 'ke bole -yre ma -si 'la -dan' 'laa -o 'bhe ma -kɔɔ' 'pegee Mεεzan Zesu Krisi 'kpaledomaya 'ε 'yi 'bhεε- 'le.

7

Zesu 'yi mi goza 'Toŋ a luya 'yi

¹ 'N̄ n̄ɛɛɛ- mu, 'ŋ 'yoo- zan -jan 'la 'wolɛ- 'ka ni, 'ka 'bhe dɔ 'elrele, -amasɔyi 'ka 'gbu 'toŋ mu 'ɛ dɔ. 'Ka 'gbu 'a 'yaango- dɔɔ 'ke m̄ɛɛ do -o -a -yɛ ma 'waati 'la ba, 'bheɛ- 'toŋ 'ɛ gbɛɛlɔɔle klɛ -a ta.

² -Yoo 'bhii- le do a gwɛlɛnna yaaza: 'Ke -a -nɔɔ -o -li 'bhe 'yɛ ma 'waati 'la ba, 'toŋ ta za 'ɛ ma, -a yaale klɛ 'bhe 'kɔɔ. 'Duŋ- 'ke -a -nɔɔ -gaa, gwɛlɛnna yaaza 'toŋ 'la 'bhe 'yaa- -a blɔɔ 'bhe ma, 'bhe 'yiga-.

³ 'Duŋ- 'ke -a -nɔɔ -o -li 'bhe 'yɛ ma, 'bheɛ- e 'gwɛlaan- -bhɛɛke' □sia, -e -yanbhɔɔya -la □kla 'bhe 'le bhe. 'Bheɛ- 'duŋ-, 'ke -a -nɔɔ -gaa, gwɛlɛnna yaa- 'toŋ 'la 'yaa- -a blɔɔ -a -nɔɔ 'ɛ ma -e go 'bhe 'yi. 'Bhe ya 'yi bhe, 'kee- 'gwɛlaan- -bhɛɛke' □sia, 'bhe 'laa klɛ -li gwɛlɛn -glinza' 'le.

⁴ 'N̄ n̄ɛɛɛ- mu, 'ka mu a pɛ 'ɛ -yoo 'bheɛ- gbɛɛn- ezin-. -Yoo 'bhii- 'ka -gaa 'toŋ 'ɛ ba -yɛ ta 'ka 'pegee *Krisi galawoa 'eke- 'yi. 'Ka -gwa 'toŋ -a luya 'yi; 'bheɛ- 'ka -kla Krisi a pɛ 'le. 'Kooko- -Waanbhaa' 'la 'yee- Krisi -bwela gale ba -kɔɔ' sɔ 'bhe zru maza klɛle-.

⁵ Wlan 'ɛ ni, -kɔɔ' 'yaa- 'taawo zii' -kɔɔ' 'gbu zru maza 'ɛ ta 'waati 'la ba, 'toŋ 'ɛ 'yaa- m̄ɛɛ zrubhɔ maza -yɔɔ' mu wla 'zi -kɔɔ' 'fle 'ɛ 'kpen 'yi. 'Bhe zrubhɔ maza -yɔɔ' mu 'ɛ 'yaa- -kɔɔ' bɔ ga a pɛ zi 'ɛ ta.

⁶ 'Duŋ- -kɔɔ' -gwa -zɔn 'toŋ a pɛ fangan- 'ɛ □la, -amasɔyi -kɔɔ' -gaa pɛ 'la 'bhe -yaa' -kɔɔ' klɛ 'bhe a lu mu 'le 'bhe ba -yɛ ta, 'bheɛ- -kɔɔ' -gwa 'bhe a luya 'yi. 'Bhe klɛgbeya do 'ɛ 'yi, -kɔɔ' sɔ yewole

-Waanbhaa' ni yewogbeya drɛɛ 'yi 'ezin- Lii 'Wen 'ε 'bhe a pe -glooɔya' 'ε 'le -koo' ta. 'Bheɛ- -koo' 'laa yewo -li 'bhii- -koo' 'yaa- kle 'elwale gɔnɛ- 'la gbɛɛn- -o 'ton 'la yɔɔndia- 'bhe a fangan- 'ε □la.

'Ton 'ε -yoo 'ke -za 'yoo- 'ε zɔɔnpɛ -la -le -koo' ni

⁷ 'Bheɛ- 'yi -o 'nale- 'tɛ? -Koo' so -a pele doo 'ton 'ε 'bhe -o 'ke -za 'yoo- 'le ɛɛ? 'Sekeseke! 'Ton 'laa -o 'ke -za 'yoo- 'le, 'duɔ- 'ton 'ε 'bhe -le 'a □kla 'bheɛ- -za 'yoo- -o pe 'la 'le 'η 'bhe -dwa. 'Naa -yaa nu -a dole 'bhii- -yɛbhɔle mɛɛ -bheɛke' 'koo pe zi 'ε, 'bhe -o 'ke -za 'yoo- 'le 'ke 'ton 'laa 'bhe 'pele- 'mi ni doo: «'E 'yɛ 'laa 'bhɔle- mɛɛ -bheɛke' 'koo pe zi.»

⁸ 'Bhe klegbeya 'ε 'yi 'tɛ, -za 'yoo- doɔyɛ □ya, 'kee- -yɛbhɔ' maza -gloɔn 'ε 'kpɛn 'wlale 'mi zru 'ε 'yi 'ton 'ε 'sɔyi. 'Ke 'ton 'laa kleɛ, -za 'yoo- -o pe 'la 'le -koo' 'laa -yaa nu 'bhe dole.

⁹ -Amasɔyi 'naa -yaa 'ton 'ε do 'elwale -so 'waati 'la ba, 'η 'yaa- 'η 'yɛ ma. 'Duɔ- 'ton □nwa 'waati 'la ba, 'ke -za 'yoo- kle gbɛ drɛɛwole -a -yɛ ma 'ezin-, 'bheɛ- -e □kla 'bhii- 'mi -gaa.

¹⁰ 'Bhe klegbeya 'ε 'yi, 'ton 'la 'bhe kle 'mi bope 'le 'η 'yɛ ma, 'bhe -le □kla ga -lenape 'le 'mi ni.

¹¹ -Za 'yoo- doɔyɛ -sɔɔwoa 'tɛ 'ton 'ε 'sɔyi, 'kee- 'mi 'yinile, 'bheɛ- 'kee- ga -lenale' 'mi ni 'yee- 'ton do 'kpɔ 'ε 'sɔyi 'ezin-.

¹² 'Bhe ya 'ε 'yi, 'ton 'ε 'gbu -o 'wen -amasɔyi -e da -Waanbhaa' -la ba; -a -yi jan 'ε 'bhe -o 'wen, 'bhe -ledɔole -o, 'bheɛ- 'bhe -o 'elrele.

¹³ 'Ke -yoo 'bhe gbɛɛn- 'tɛ, 'ton 'la 'bhe -o 'ke pe -lrele' 'le, 'bhe -le -kla ga -lena' pe 'le 'mi ni ɛɛ?

'Sekeseke! 'Yee- -za 'yoo- -le 'tonj 'la 'bhe -o 'ke pe -lrele' 'le 'bhe □sia, 'bheε- -e ga 'lenaa- 'mi ni. 'Bhe klegbeya 'ε 'yi, 'tonj 'ε 'yi jan 'ε -ya □kla 'bheε- -za 'yoo- -yooya' 'ε tapwela, 'bheε- -ya -zronna 'bhii- -za 'yoo- -o 'ke pe -yoo' 'gbu 'le.

-Za ple -o gwledan 'zi bhaaplɛŋ zru 'ε 'yi

¹⁴ Wlan 'ε ni, -koo' 'a 'yaango- 'bhii- *'Tonj 'ε da -Waanbhaa' -la ba; 'duŋ- 'mi 'la 'mi -o 'ke -za 'yoo- kle mi 'le, 'η 'yoo- 'bhii- -o mεε 'la zan -gwan, 'bheε- -wa □kla 'ke *-za 'yoo- a lu 'le.

¹⁵ Wlan 'ε ni, 'η 'yoo- za 'la 'bhe kle 'zi 'naa 'bhe 'yima-: -amasroyi 'η 'yoo- -a zi 'bhii- 'η -za 'la 'bhe kle, 'naa 'bhe kle; 'duŋ- -za 'la 'bhe vensi 'mi yin 'lii, 'η 'bheε- kle.

¹⁶ 'Ke -za 'la 'naa -o 'bhe zi 'η 'bheε- □kla; 'bhe 'a zron 'bhe klegbeya 'ε ma, 'bhii- 'Tonj 'ε 'kela □pia, 'bhe -le zi 'ε 'le.

¹⁷ 'Bheε- 'bhe 'yi bhe, 'mi -za 'yoo- 'la kle, 'bhe 'laa da 'mi 'gbu ba. 'Duŋ- 'bhe da -za 'yoo- 'la 'bhe -o 'mi zru 'ε 'yi 'bheε- ba.

¹⁸ 'Mi 'a 'yaango- 'bhii- -za 'wlan 'kedo- 'kpo 'laa -o 'mi 'gbu 'yi, 'η 'gbu a bhaaplɛŋ 'fle 'ε 'yi. Wlan 'ε ni, 'ke 'mi -o -a zi 'bhii- 'η -za 'wlan kle, 'bhe kle fanŋan- 'laa -o 'η ta.

¹⁹ -Za 'wlan 'la 'η 'yoo- -a zi 'bhii- 'η 'bhe kle, 'naa 'bhe kle; 'duŋ- -za 'yoo- 'la 'naa -o -a zi 'bhii- 'η 'bhe kle, 'η 'bheε- kle.

²⁰ -Za 'la 'mi 'naa -a zi 'bhii- 'η 'bhe kle, 'ke 'η 'bheε- □kla; 'bhe 'laa da 'mi 'gbu ba. 'Duŋ- 'bhe da -za 'yoo- 'la 'bhe -o 'mi zru 'ε 'yi 'bheε- ba.

21 'Bhe 'yi 'te, -za -gloon 'lɛɛ- 'ŋ 'bhɛɛ- ye 'ŋ 'gbu zru 'ɛ 'yi: 'Ke 'mi -o -a zi 'bhii- 'ŋ -za 'wlan klɛ -za 'yoo- klɛ -lɔ -le do 'mi ma.

22 'Mi 'gbu zru 'ɛ 'yi, -Waanbhaa' 'a 'Ton 'ɛ 'bhe -la -za so 'mi ni.

23 'Dun- 'mi 'ton 'bhɛɛke do fanɣan- ye 'mi 'gbu 'fle 'ɛ 'yi, 'bhe -le gwledan 'zi 'kela 'bhe so 'mi ni 'bhe ba 'ŋ 'nii- 'ɛ 'yi. 'Bhe 'ton 'ɛ fanɣan- 'ɛ 'bhe -le 'mi □kla -za 'yoo- a lu 'le.

24 'Ee! 'Mi -yɛn ma mɛɛ! 'Bhe fanɣan- 'la -yoo 'mi ta, 'bhɛɛ- 'ke -yoo 'ŋ 'fle 'ɛ -glaan 'zi 'kee- ge 'kele- ga ba -yɛ ta, -de 'gbu -le nu 'mi gole 'bhe 'yi ɛɛ?

25 'Mi -Waanbhaa' 'pubo- -kooa' Mɛɛzan Zesu Krisi 'to 'yi, 'yela do -kplɛn so 'mi gole- -a -yi!

'Ŋ 'gbu 'nii- 'ɛ 'yi, 'ŋ 'yoo- -a zi 'bhii- 'ŋ yewo -Waanbhaa' ni 'bhɛɛ- 'ŋ do -yaa' 'Ton 'ɛ □la. 'Dun- 'mi 'gbu zru maza 'ɛ ta, -za 'yoo- klɛ 'ton 'la 'kpaale- -o 'mi 'wiin-, 'mi -o 'ke 'bhe a lu 'le.

LII 'WEN 'ɛ Mɛɛ BO 'BHE 'GBU MA

8

Zesu 'yi mu a 'taawole Lii 'Wen 'ɛ zru maza ta

1 -Zon, -Waanbhaa' 'a 'kiti 'kedo- 'kpo 'laa nu baale 'ezin- -li mɛɛ 'la zan mu 'pegee Zesu Krisi 'kpale- -o do ma 'mu ta.

2 -Amasɔyi Lii 'Wen 'a 'ton 'la 'bhe bole -yɛ ma -si -kpoɔɔ 'gbu 'ɛ na Zesu Krisi 'pegee mɛɛ a 'kpaledomaya 'ɛ 'yi, 'bhe 'mi -gwa -za 'yoo- 'pegee ga fanɣan- 'ɛ 'yi.

³ Moizi a 'tonj mu 'ε waa -yaa so 'bhe klele-, -kooa' bhaaplenj 'fle 'ε fangankleya 'ε ma. 'Dunj- 'woo- 'tonj mu 'ε waa 'sole- -za 'la klele-, -Waanbhaa 'bheε- □kla: -ya 'gbu Gbe -kposoo 'ε 'winbwa-, 'bheε- 'bhe □kla bhaaplenj do 'le 'bhii- -koo' mu -za 'yoo- kle mu gbεen-. 'Bheε- -koo' 'yaa- -za 'yoo- a fangan- 'la □la, -a Gbe 'ε 'bhe 'bhe 'gbu □naa 'ke 'sraka 'le -kooa' -za 'yoo mu 'ε ma, 'bheε- -e 'bhe -za 'yoo- fangan- 'ε -gwa -koo' ta.

⁴ -Waanbhaa' 'bhe -za 'ε □kla, 'kooko- -koo' so 'taawole 'bhii- 'tonj 'ε -ya zi 'bhii- -koo' 'taawo gɔnε- 'la gbεen-. -Koo' mu laa 'taawo- -li -koo zru maza mu 'ε zi, 'dunj- -koo' 'taawo- -Waanbhaa' a Lii 'Wej 'ε 'bheε- zru maza mu 'ε zi.

⁵ -Amasroyi mεε 'la zan mu 'taawo- -o 'gbu zru maza mu 'ε zi, -o 'nii- 'ε bo -o 'gbu zru maza mu -la klele ta. 'Bheε- 'dunj-, 'ke mεε 'la zan mu 'taawo- Lii 'Wej 'ε zru maza mu zi, 'bhe zan mu nii- 'ε bo Lii 'Wej 'ε zru maza mu klele -la ta.

⁶ 'Bheε- 'ke mεε 'la zan 'taawo -a 'gbu zru maza mu 'ε zi, 'bhe zan -leyanyre -le 'ke gale 'le. 'Dunj- 'ke mεε 'la zan 'taawo- Lii 'Wej 'ε zru maza mu 'ε zi, 'bhe zan a pe -le 'ke bole -yre ma -si 'pegee yilabla 'le.

⁷ -Amasroyi 'ke mεε 'la zan mu 'taawo- bhaaplenj zru maza mu zi, 'bhe zan mu -o -Waanbhaa' -sɔnnii' 'le; waa -o 'gbu ngblo kpalaa' -Waanbhaa' a 'tonj 'ε □la, waa so 'bhe klele- -titi.

⁸ 'Dunj- mεε 'la zan mu 'taawo- 'mu 'fle zru maza zi, 'mu 'laa so 'sole -Waanbhaa' ni -titi.

⁹ 'Bheε- 'dunj- 'ka mu, 'ka mu 'laa 'taawo- -li 'ka

'gbu 'fle zru maza 'e zi, 'duŋ- 'ka -o 'taawo zii' Lii 'Wen 'e 'bheε- zi, -amasroyi -Waanbhaa' Lii 'e 'bhe -o 'ka 'yi. 'Ke *Krisi Lii 'e yaa -o mεε 'la zan 'yi, 'bhe zan laa -o 'ke Krisi a pε 'le.

¹⁰ 'Ke Krisi -o 'ka zru 'e 'yi, 'ali- 'ke 'ka 'fle mu 'e -woo 'ke gapε 'le -za 'yoo- 'e -zayi', -Waanbhaa' Lii 'e bo -a -yre ma 'ka 'yi; -amasroyi -Waanbhaa' 'ka [k]la mεε -ledoole mu 'le -a 'gbu 'yre 'yi.

¹¹ 'Bheε- 'ke -Waanbhaa' Lii 'la Zesu -bwela gale ba 'bhe -o 'ka zru 'e 'yi, 'yee- 'la Krisi -bwela gale ba bhe, -e nu 'ka 'fle mu 'la -woo 'ke gapε 'le 'mu bwele gale ba 'ezin-. -E nu 'bhe klele -a Lii 'la 'bhe -o 'ka zru 'e 'yi 'bheε- 'le.

¹² 'Bhela- -yile, 'η neεne- mu, -koo' 'laa 'taawole 'ezin- 'sekeseke -koo' 'gbu zru maza 'e zi 'bhii- 'ke yaa ca -o -koo' ma.

¹³ -Amasroyi 'ke 'ka 'taawoa [ ] 'ka 'gbu zru maza 'e zi, 'ka 'leyanyre -le 'ke gale 'le. 'Duŋ- 'ke Lii 'Wen 'e faŋgan- 'e 'sroyi, 'ka 'plooda- 'ka 'fle kleza -yoo' mu 'e ma, 'ka nu bole 'ka 'yre ma.

¹⁴ -Amasroyi mεε 'la zan mu 'kpen 'taawo- Lii 'Wen 'e zru maza 'e zi, 'bhe zan mu -o -Waanbhaa' a -ne mu 'le.

¹⁵ 'Bheε- 'ka Lii 'Wen 'la 'sroowa [ ], 'bhe 'laa 'ka kle lu mu 'le, 'bheε- 'bhe 'laa -gblaana 'kla 'ka 'yi 'ezin-. 'Duŋ- 'ka Lii 'Wen 'la 'sroowa- 'bhe 'ka kle -Waanbhaa' a -ne mu 'le, 'bheε- 'bhe -glooya' 'e 'sroyi, -koo' so 'yee- -Waanbhaa' 'siile doo: «-Koo' De!»

¹⁶ 'Yee- Lii 'Wen 'e -glooya' 'e ma, -koo' 'a 'yaango- -koo' zru 'e 'yi kpataakpa doo -koo' -o 'ke -Waanbhaa' a -ne mu 'le.

¹⁷ 'Bheε- 'ke -koo' mu -o -a -ne mu 'le bhe, -koo'

dɔ nu klɛɛ -a 'ciɛn 'ɛ ba. -Kɔɔ' mu 'pegee Krisi nu klɛɛ a 'ciɛn 'ɛ 'srɔɔwo mu 'le 'eke- zi. -Amasɔyi 'ke -kɔɔ' 'pegee 'yee- Krisi -yɛnbhla 'eke- zi, -kɔɔ' dɔ nu klɛɛ 'ezin- 'yee- Krisi a 'tɔbhɔleya 'ɛ ba.

-O Zesu 'yi mu 'ɛ 'letwa □ 'tɔbhɔleya 'la ba

¹⁸ 'Mi 'kpale -o -a -yi, 'bhii- -kɔɔ' -o -yɛn mu 'la 'bhle zii' 'saanige 'mu 'laa -o -zake' 'le, 'bhɛɛ- -waa sɔ 'mu 'kpale -Waanbhaa' nu 'tɔbhɔleya 'la zɔnɛ -kɔɔ' ni 'bhe ma.

¹⁹ -Waanbhaa' nu -a -nɛ mu 'ɛ zɔnɛ kpataakpa yi 'la 'le, -a klepɛ mu 'ɛ 'kpen 'yɛ -o -mɔ 'zi 'bhe yi 'ɛ 'yeɛ- -lɛɛ.

²⁰ -Amasɔyi -Waanbhaa' klepɛ mu 'ɛ 'kpen ngblo 'kpaale- -o bhaama pɛ mu fanɔan- -la □la; 'duŋ- 'bhe 'laa dale -o 'gbu ba, -Waanbhaa' -le -o ngblo -kpalaa' 'bhe bhaama pɛ mu 'ɛ fanɔan- 'ɛ □la 'bhe gbɛɛn- bhe. 'Bhɛɛ- 'duŋ-, mɛɛ -yrikpaza -o -li 'drunyan 'lɛɛ- 'yi.

²¹ 'Bhe -yrikpaza 'ɛ 'bhe -le dɔɔ -yɛkpa'a' do, -glɔɔya' 'la 'bhe 'yaa- -Waanbhaa' klepɛ mu 'ɛ kle bɔnpɛ 'le, 'bhɛɛ- 'ke -o 'kpen ngblo 'kpaale- -yaa 'bhe □la, -Waanbhaa' nu -o golɛ 'bhe -glɔɔya' 'ɛ 'yi. 'Bhɛɛ- -o dɔ nu klɛɛ -Waanbhaa' a -nɛ mu 'ɛ -waa' mapɔɔnleya 'tɔbhɔle 'ɛ 'ke 'le.

²² 'Bhɛɛ- wlan 'ɛ ni, 'wa 'yaango- 'bhii- 'kee- nu 'tenɛ- -zɔn ma, -Waanbhaa' 'woo- 'drunyan ta pɛ mu 'la □kla, -o 'kpen -o -we 'zi -o 'gbu ta -yɛn 'ɛ -kɔɔ' 'bhii- 'ke le kpɛle do -bla □zian -a ta, -e we -a 'gbu ta -yɛn 'ɛ 'kɔɔ gɔnɛ- 'la gbɛɛn-.

²³ 'Duŋ- 'woo- 'drunyan ta pɛ mu 'ɛ do -kplɛn 'laa 'kele-: -Waanbhaa' 'a Lii 'Wen 'ɛ □naa -kɔɔ' mu 'la ni, 'bhii- -e nu -kɔɔ' gbale 'sɛŋ mu 'la ba

'mu 'lεεπε- □lwa 'le; -koo' mu -o -we 'zi -koo' 'gbu ta 'ezin- -koo' 'kpee -yren 'ε 'koo. -Koo' -o -Waanbhaa' a -ne mu 'la 'le bhe, -e nu 'bhe tapwεε kpataakpa yi 'la 'le, 'bhe 'pegee -e nu -koo' gole -kooa' 'fle a luya 'ε 'yi 'fenfen yi 'la 'le, -koo' -o 'bheε- yi 'ε 'magben- 'zi.

24 -Amasroyi -Waanbhaa' -koo' -gwa -za 'yi, 'duŋ- 'bhe gole -zayi' 'ε 'bhe -o 'pe -so 'yrikpaleya -la -yi. 'Bheε- 'kee- 'yrikpale -o pe 'la ta, 'kee 'bhe □ya, 'bhe 'laa kle -li -yrikpale 'le. 'E 'yre -o pe 'la ma, 'e so 'e 'yrikpale -li 'bhe ta εε?

25 'Duŋ- 'ke -koo' 'yrikpale -o pe 'la -koo' 'laa 'bhe ye 'bheε- ta, -koo' 'bhe magben -koo' zrubakpaa ta.

26 'Bhe klegbeya do 'ε 'yi, Lii 'Wen bho -koo' ba, -kooa' fangankleya 'ε 'yi. -Amasroyi -koo' 'laa so pe -yrewole -a -yrewogbeya 'yi -Waanbhaa' ma -kooa' 'a 'seri mu 'ε 'yi. 'Duŋ- Lii 'Wen 'ε -ya 'seriwo -kooa' -za ma -Waanbhaa' ni 'kee- we -a 'gbu ta -yren 'ε 'koo bhaaplen laa so wli 'la 'bhe 'yimale 'bhe 'yi.

27 'Duŋ- -Waanbhaa' 'la mεε 'kpeejan- mu do, -e Lii 'Wen 'ε -yoo 'kela 'bhe zi 'bhe do 'ezin-. -Amasroyi Lii 'Wen 'ε -ya 'seriwo mεε 'la zan -Waanbhaa' 'mu □kpa 'edanma -yaa' pe 'le 'mu a -za ma, 'bhii- 'yee- -Waanbhaa' 'gbu -o -a zi 'bhii- ya kle gone- 'la gbεen-.

-Waanbhaa' a 'soniya -gbεnε

28 'Wa 'yaango- 'bhii- -Waanbhaa' -za so mεε 'la zan mu ni, 'bheε- 'ke -yoo -siila -e -za yeke- 'la 'ledulaa 'bhe ma, 'ke -za 'oo -za 'la □tian 'bhe zan

mu 'ε ma, 'yee- -Waanbhaa' 'gbu 'a to 'bhεε- 'bhε -za 'ε 'kpen kle -o ma -za 'lrele- 'le.

29 -Amasroyi -Waanbhaa' mεε 'la zan mu bagwa-, 'bhεε- -yoo □kla -yaa' pe mεε mu 'le 'edanma -za 'kpen 'lεε; -ya 'ledulaa dɔɔ 'bhε zan mu kle -a Gbe 'ε bhɔɔma mu 'le, 'kooko- -a Gbe 'ε 'bhε kle 'bhε nεεnε- -bebe 'lεε mi 'le.

30 -E mεε 'la zan mu -a -za 'ledulaa 'bhε klegbeyā 'ε gbεen- bhe, -e 'bhε zan mu 'ε -siila; -yoo 'siilawoa, -yoo □kla 'ezin- mεε -ledɔɔle mu 'le -a -yre 'yi; -yoo klelawoa mεε -ledɔɔle mu 'le bhe, -e -yaa' 'tɔbhɔleya 'ε 'ke □naa 'mu ni 'ezin-.

31 'Ke -yoo 'bhε gbεen- bhe, -kɔɔ' nu -mεla pele 'ezin- εε? 'Ke -Waanbhaa' -o -kɔɔ' ba, -dela 'senɔɔ- -kɔɔ' 'le?

32 Yaa 'tolε- -a Gbe bhε do 'kpɔ 'ε ma. -E 'bhε □naa 'ke 'sraka 'le -kɔɔ' 'kpen ma. -Mele nu -a -baliwole 'bhεε- yaa nu 'sɔlε- -kɔɔ' gbale- pe 'kpen ba -kɔɔ' 'pegee 'bhε 'le εε?

33 -Waanbhaa' mεε 'la zan mu makwan-, -de 'gbu -le nu -lale' 'mu ta εε? Mεε 'kedo- 'kpɔ! -Amasroyi 'yee- -Waanbhaa' 'gbu -le -o -ledɔɔ' -a -yre 'yi.

34 -Dele a -kpan nu -o dεlε εε? Mεε 'kedo- 'kpɔ! -Amasroyi Zesu Krisi -le -gaa, 'bhεε 'bhε blaen, -e -bwela gale ba; 'bhεε- -a yaale -o -Waanbhaa' -din 'tɔbhɔ ma yaayre 'ε □nɔɔ, 'ke -ya 'seriwo -kɔɔa' -za ma.

35 'Bhεε- -de 'gbu -le sɔ -kɔɔ' 'plεngole -kɔɔ' -za 'la sɔ Krisi ni 'bhε ma εε? Pe 'kedo- 'kpɔ 'laa sɔ 'bhε klele! 'Ali- 'kee- □kla -yren 'le oo, 'kee- □kla blina- yien 'le oo, 'kee- □kla 'trɛbhɔ 'le oo, 'kee- □kla gbɔn 'le oo, 'kee- □kla 'kɔɔflenya 'le oo, 'kee-

□kla ga -bwenbole 'le oo, 'kee- □kla ga 'le oo, pe 'kedo- 'kpo 'laa so 'bhe klele-!

³⁶ 'Bhii- -a yɔɔndele -o gɔnɛ- 'la gbɛɛn- -Waanbhaa' a 'Sɛwɛ 'ɛ 'yi dɔɔ:

«-Waanbhaa', 'bhi 'la -zayi', 'bhɛɛ- -woo 'o dɛyɾɛ
-glin 'zi 'waati 'ɛ 'kpen ba;
-woo' ye 'bhii- -bhlaa mu 'la -woo □kpa'a 'edanma
-o dɛ zayi'.»

³⁷ 'Dun- 'bhe -za mu 'ɛ 'kpen 'yi, 'o 'sɛngwa- 'fenfen pe 'kpen 'le 'o -za -swa Krisi 'la ni 'bhe fanjan- 'ɛ 'srɔyi.

³⁸ 'Mi 'gbu 'kpale- -o -a -yi 'bhii- 'ke -kɔɔ' -gaa oo, 'ke -kɔɔ' □bwa -kɔɔ' 'yɾɛ ma oo, pe 'kedo- 'kpo 'laa nu 'sɔlɛ- -kɔɔ' 'plɛngole -Waanbhaa' a 'sɔniya 'ɛ ma: 'ali- -mlɛkɛ' mu oo, lii -yɔɔ -kunlii mu oo, 'bhe 'pegee -zɔn pe mu oo, -kɔɔ' 'lɛɛ pe mu oo; 'bhɛɛ- -glɔɔya' 'tɔlɛ- -glɔɔya',

³⁹ laflɛ' 'yi -glɔɔya' mu oo, laflɛ' 'yi 'pegee 'trɛ □la pe mu oo, -Waanbhaa' klɛpɛ mu 'ɛ 'kedo- 'kpo 'laa nu 'sɔlɛ- -kɔɔ' 'plɛngole -yaa' 'sɔniya 'ɛ ma -titi. -E 'bhe 'sɔniya 'ɛ -zrɔnna -kɔɔ' ni -kɔɔa' Mɛɛzan Zesu Krisi -la 'srɔyi.

IZRAELI MU 'PEGEE GOLE -ZAYI' A -JAN

9

-Waanbhaa' Izraeli mu 'ɛ makwan- -yaa' pe 'le

¹ 'Mi -o zan 'kɛla 'pele- -gɛ wlan -le 'ke 'bhe 'le; bhla laa 'kele-, -amasrɔyi 'ɛ 'yoo- Krisi a pe 'le. 'N 'gbu 'nii- 'ɛ -ya pe 'zi 'ɛ ni kpataakpa Lii 'Wɛn 'ɛ -glɔɔya' 'ɛ 'le dɔɔ wlan -le 'kele-.

² Wleyisriwoza -gbene do -o 'η ma, 'bhεε- 'η zru 'ε 'pale -o 'ke 'dimi do 'le 'waati 'ε 'kpen ba 'η nεene- Izraeli mu 'ε -zayi'.

³ 'Nj 'yoo- -a zi 'bhii- -Waanbhaa' a 'dangan 'la -yoo -o ma 'bhε 'niina- 'mi ma, 'bhεε- -wo 'η 'plenjo- Kriisi ma 'woo- 'η nεene- mu 'ε ni, 'o 'pegee 'woo- 'la -woo 'si do bhe.

⁴ -O 'kpen -o 'ke Izraeli mu 'le. -Waanbhaa' -o □kla -yaa' pe -ne mu 'le, -e -yaa' 'tobhōleya 'ε -zronna -o ni. 'Bhεε- -e *-bhoolaya mu -dwa 'yee- 'pegee 'wola- plen-, 'bhεε- -e Moizi a 'ton mu 'ε □naa 'wola- ni, 'bhε 'pegee -ya gba gbeya 'ε -zronna 'wola- ni. 'Bhεε- -ya -liiwli' □naa 'wola- ni 'ezin-.

⁵ 'Bhεε- -koo' -gboo mu 'ε da 'wola- ba, 'bhεε- bhaaplen a pe zi 'ε zi, Kriisi da -waa' 'si 'ε 'bhεε- ba. 'Yee- Kriisi 'kpaale- -o pe 'kpen 'wiin-, 'bhεε- -yoo 'ke -Waanbhaa' 'le kpataakpa, 'bhε 'pegee -yoo 'ke 'tobhōpe 'le mōkpen' 'koo 'waati 'ε 'kpen ba 'ke -danj' 'laa kle a ma. Amiina!

⁶ 'Dun-, yaa klele 'bhii- -Waanbhaa' 'a 'liiwli- naza 'ε □kla bhaama za 'le. 'Wlan 'ε ni, Izraeli 'sre mu 'ε 'kpen 'laa -o 'ke Izraeli mεε -kpoooo mu 'gbu 'le.

⁷ 'Bhεε- *Abraamu 'sre mu 'ε, 'mu 'kpen 'laa -o 'ke Abraamu 'ne -kpoooo mu 'le; 'dun- -Waanbhaa' 'a □pia 'yee- Abraamu 'gbu ni doo: «*Izaki 'kpee yi mu 'ε, 'mu -le nu klele 'e 'sre -kpoooo mu 'le.*»

⁸ 'Bhε 'yi -le doo -o -ne mu 'la □yaa bhaaplen 'fle a pe zi 'lii, waa 'mu kun 'bhii- -Waanbhaa' -ne mu. 'Fo -o 'ke mu 'la □yaa -Waanbhaa' -liiwli' 'ε ta, 'mu -le 'a 'sre -kpoooo mu 'gbu 'ε 'le.

9 -Amasroyi, -Waanbhaa' 'yaa- -a -liiwli' 'ε 'na zii' bhla 'la ba, -ya -pia dɔɔ: «'Mi nu nu gbε drεwole lεεtoo 'waati do 'kpɔ 'lεε- ba, 'bhεε- Sara nu -nε 'gwlaan- do -srɔɔwole.»

10 'Bhεε- -a -dan] 'laa gole Sara a pε 'ε ta. Rebeka a pε 'ε □kla 'ezin- 'bhεε- gbεεn-. 'Bhε yonε- plε 'srɔɔwoa□ -kɔɔ' -gbɔɔ Izaki do -kplεn -la ma.

11-12 Yonε- plε 'ε 'yale- -lεε 'waati 'ε ba, 'ke waa -za 'wlan klele -li, 'bhε 'pegee 'ke waa -za 'yɔɔ- klele -li, 'yee- -Waanbhaa' 'gbu 'a □pia Rebeka ni dɔɔ: 'E 'nε zilεε- mi 'ε ηgblo 'kpaale- nu klele -a gaanzidɔ mi 'ε □la. 'Bhε □kla 'kooko- -Waanbhaa' mεε mu makun -yaa' -za 'ledulale zi gɔnε- 'la gbεεn- 'bhε 'lεsɔ-. Yaa 'bhε kle bhaaplen] mu kleza mu 'ε ma, 'duŋ- -e 'bhε kle 'ke 'bhε -ben]gole kle -a 'gbu a zru maza 'ε 'bhεε- 'le.

13 'Bhii- -a yɔɔndele -o 'yee- -Waanbhaa' a 'Sεwε 'ε 'yi gɔnε- 'la gbεεn- dɔɔ:

«Zakɔbu -la -za □swa 'mi ni Ezau ta.

'Bhεε- Ezau vensia- 'η yin 'lii.»

-Waanbhaa' 'si 'bhεεke mu 'ε makwan- 'ezin-

14 'Bhεε- 'o sɔ -mela pele- 'ezin- 'tε εε? 'O sɔ -a pele dɔɔ -Waanbhaa' -lεdɔɔle laa -o εε? 'Waa sɔ 'bhε 'pele -titi.

15 -Amasroyi 'yee- -Waanbhaa' 'gbu 'a □pia Moizi ni dɔɔ: «'Ke mεε 'la zan -yrenklale □swa 'η ni, 'bhεε- zan -yrenkla' 'η ma. 'Bhεε- 'kee- □swa 'η ni 'η kle 'ewlanle mεε 'la zan ma, 'η kle 'ewlanle 'bhεε- zan ma.»

16 'Bhε klegbeyā 'ε 'yi, bhaaplen] -yrenklale 'ε -Waanbhaa' ma, 'bhε 'laa da -a 'gbu zru maza

'pegee -a kleza mu ba, 'duŋ- 'bhe da -Waanbhaa' 'la mεε -yrenkla' a ma 'bheε- do -kplen -la ba.

17 'Yee- -Waanbhaa' a 'Sewe 'ε 'yi, -ya □pia Ezipu mu a -bhleŋgbe 'ε ni dɔɔ: «'Mi -Waanbhaa' -le 'e □kla -bhleŋgbe 'le, 'kooko- 'bhi kle 'mi a pe -glooya' 'ε zronpe 'le, 'bheε- 'ye 'η 'tobhɔleya 'ε zen 'tre 'ε -daŋ' ma yrekpen- □nɔɔ.»

18 'Bhe klegbeya 'ε 'yi, 'kee- □swa -Waanbhaa' ni dɔɔ -e mεε 'la zan -yrenkla', -e 'bheε- zan -yrenkla'. 'Bheε- 'ke -ya zi 'bhii- -e mεε 'la zan 'tron 'yido- 'egloole, -e 'bheε- kle.

-Waanbhaa' a yran 'pegee -yaa' mεε -yrenklale

19 'Bheε- mεε 'ke nu 'mi 'lrɔkpale 'te dɔɔ: «'Ke -yoo 'bhe gbεen- bhe, -mele □kla 'bheε- -Waanbhaa' -o -la 'zi mεε mu ta εε? 'Ke 'kela klele □swa -a zru ni, -de 'gbu -le sɔ -wlenle' 'bhe ma εε?»

20 'Ee! 'Bhi mεε bhaamale! 'Bhi 'la 'bhi -o 'bhe 'pe zii' 'bhe gbεen- bhe, 'bhi -o 'ke -mela -le 'bheε- 'yoo- zaabo 'zi -Waanbhaa' 'le ma εε? Taa- 'tre gbo sɔ -a pele- -a dɔ mi 'ε ni dɔɔ: «-Mele □kla 'bheε- 'ye 'η □kla -gee' εε?»

21 'Tre gbo dɔ mi 'ε 'bhe -le 'laa -o 'ke -pεε 'ε zan 'le εε? 'Ke -za 'la klele □swa -a ni -pεε 'ε 'le, -e 'bheε- kle. 'Yee- -pεε do 'kpo 'ε 'le, 'ke gbo -za -gloɔ do dɔle □swa -a ni, -e 'bheε- dɔ; 'duŋ- 'ke gbo bhaamale dɔle □swa -a ni, -e 'bheε- dɔ.

22 'Bhe klegbeya 'ε 'yi, -Waanbhaa' -yaa -a zi 'bhii- -e -yaa' yran 'ε zron, 'bhe 'pegee -e -yaa -a zi 'bhii- bhaapleŋ mu -yaa' -glooya' 'ε dɔ. 'Bheε- 'duŋ-, -yaa' yran 'ε 'wlenle- -yaa bhaapleŋ mu 'la 'kaama-, 'bheε- 'kee- 'mu □kpaa 'edaŋma gban 'ke nipe 'le bhe, -ya zrubakpalaa 'mu zi 'egbenle.

23 'Bhεε- mεε 'la zan mu 'yrenklaa□ -a ma, 'kee-
-yaa zi 'bhii- -ya kle 'bhεε- 'mu -yaa' 'tobhōleya
-gbεεε 'ε dɔ, -e 'mu □kpaā 'edaŋma 'bhεε-
'tobhōleya 'ε 'kaama-.

24 'Bhε klegbeya 'ε 'yi 'ezin- bhe, -kɔɔ' mu -le
'yee- -Waanbhaa' mεε 'la zan mu 'siila- 'mu 'le;
'duŋ- yaa -kɔɔ' mu 'siile- Zuufu do -kplɛn ba, -e
-kɔɔ' 'ke mu -siila 'si 'bhεεke mu 'ε 'mu -la ba
'ezin-.

25 'Bhii- 'yee- -Waanbhaa' 'gbu 'a □pia -a -lɛla'
janwo mi Oze a 'sεwε 'ε 'yi gɔnε- 'la gbεεn- dɔɔ:
«'Si 'la yaa -yaa 'an pε 'le, 'η nu 'bhε 'siile- 'an 'si.
'Bhεε- 'si 'la -za 'laa -yaa sɔ 'mi ni 'elwale -sɔ,
'η nu -a pele 'bhε ma 'η 'yienii 'la -za sɔ 'η ni.»

26 'Bhεε- «-Wa □pia -o ni yrε 'la □nɔɔ dɔɔ: <'Ka
'laa -o 'an pε 'si 'le.>

-O nu -a pele -o ma 'bhεε- yrε 'ε □nɔɔ dɔɔ:
<-Waanbhaa' -yrε male a -nε mu.>»

27 'Ezin-, -Waanbhaa' -lɛla' janwo mi Ezai -janwoa
'eglɔɔle Izraēli mu 'ε ba zayi' dɔɔ: «'Ali- 'ke
Izraēli mu 'ε -o □kla 'ebebele 'bhii- wεyi- 'lε ma
-yrentrebhε mu gbεεn-, 'fɔ mεε -lɛdo' 'la □bwa -o
blaan, 'bhε -le nu gole -za 'yi.

28 -Amasrɔyi Mεεzan -Waanbhaa' -jan 'la □woa, -e
nu 'bhεε- 'lɛsɔle 'ke -ya -lɛyan' -a ma blaale- 'trε
'ε ta -gε.»

29 'Yee- Ezai do 'kpɔ 'ε -ya □pia 'ezin- 'elwale gban
-sɔ dɔɔ:

«'Ke 'o 'yren 'laa 'klalε- Mεεzan -Waanbhaa' -Glɔɔ
'ε ma, 'o klu laa -yaa nu bole -a nɔɔ-.

'O 'yaa- nu yanle 'fenfenj 'bhii- *Sodɔmu -wa 'ε ta
mu 'ε gbεεn-.

'O 'yaa- nu klɛɛ 'bhii- *Gomɔɔ -wa mu 'ɛ ta mu 'ɛ gbɛɛn-.»

*Bhaaplɛɲ -lɛɔɔle klɛ -Waanbhaa' -yrɛ 'yi
'kpaleya -la ma -a -yi*

³⁰ 'Bhɛɛ- 'o nu -mɛla pɛɛ 'ezin- 'tɛ ɛɛ? 'Si 'bhɛɛke mu 'la waa -yaa -o -lɛɔɔleya -glin 'zi -Waanbhaa' -yrɛ 'yi, -Waanbhaa' 'mu -la ɲkla mɛɛ -lɛɔɔle mu 'le 'yee- -Waanbhaa' -yrɛ 'yi 'kpaleya -la ma -a -yi.

³¹ 'Bhɛɛ- Izraɛli -nɛ mu 'ɛ 'yaa- -o 'gbu klɛyrɛ -glin 'zi mɛɛ -lɛɔɔle mu 'le *Moizi a 'Ton 'ɛ -klosikunle ma, 'duɲ- waa 'sɔɛ- 'tɛnle -o -yaa 'bhɛ 'ton 'ɛ 'klosikunle win 'la ma 'bhɛ ma.

³² -Mɛla ma? -Amasrɔyi Izraɛli -nɛ mu 'ɛ waa -lɛɔɔleya 'ɛ ziglinlɛ 'kpaleya ma, -o 'kpee ma -o -yaa nu -a -srɔɔwolɛ -o klɛza -lrele' mu -la ma. 'Bhɛɛ- -e ɲkla 'bhii- -o gaan -saan kpoti do -la ma, 'bhɛɛ- -o -balaa'.

³³ 'Bhii- 'a yɔɔndɛle -o 'yee- -Waanbhaa' a 'Sɛwɛ 'ɛ 'yi gɔnɛ- 'la gbɛɛn- Zesu ba zayi' dɔɔ:

«-Ka 'ka 'yrɛkpa doo, 'mi -o baa- kpoti do bɔ 'zi Sion -wa 'ɛ 'kpee.

-E nu klɛɛ mɛɛ 'ke mu baa- kpoti 'le.

'Bhɛɛ- -e nu klɛɛ 'ezin- mɛɛ 'ke mu baa- vlɛ -saa 'le.

'Duɲ- 'ke mɛɛ 'la zan 'e ɲkpa -a -yi, -Waanbhaa' 'laa nu -yraladɔɛ 'bhɛ zan 'ɛ ma -titi.»

10

¹ 'N nɛɛnɛ- mu, 'mi -o pɛ 'la zi 'ɲ zru 'ɛ 'kpen 'le, 'bhɛɛ- 'ɲ 'yoo- 'ɲ 'seriwo zii' -Waanbhaa' ni 'woo- 'ɲ 'siyɔɔn Zuufu mu 'ɛ waa -za 'la ma, 'bhɛ -le dɔɔ 'ke -yoo go -za 'yi.

² Wlan 'ε ni, 'mi 'gbu -o 'sreya- kle 'kela 'le 'bhe -le dɔɔ -o -Waanbhaa' a -za 'ε -vavade, 'duŋ- -waa -Waanbhaa' -vavadele 'ε kligbaanle laa -o 'yee -Waanbhaa' dɔle -kpɔsɔɔ 'gbu 'ε ta.

³ -Amasrɔyi, -Waanbhaa' bhaaplen mu -ledɔɔ' -a -yre 'yi gɔnɛ- 'la gbɛɛn-, waa 'bhe 'yimale. 'Bhɛɛ- -o -yaa' zi 'bhii- -o -ledɔɔle kle 'yee -Waanbhaa' -yre 'yi -o 'gbu kleza -lrele' mu 'ε ma. 'Bhe klegbeyaya 'ε 'yi, -Waanbhaa' bhaaplen mu -ledɔɔ' gɔnɛ- 'la gbɛɛn- -a -yre 'yi, waa dɔle 'bhe □la.

⁴ -Amasrɔyi, Kriisi -le 'toŋ 'ε 'leyanyre 'le, 'kooko- 'ke mɛɛ 'oo mɛɛ 'la zan 'e □kpaɔ 'yee- Kriisi 'yi, -Waanbhaa' 'bhe zan -ledɔɔ'.

Mɛɛ go -za 'yi 'kpaleya -la ma Mɛɛzan Zesu 'yi

⁵ Bhaaplen -ledɔɔle sɔ klele- gɔnɛ- 'la gbɛɛn- -Waanbhaa' -yre 'yi 'toŋ a pɛ fangan- 'ε 'le, Moizi 'bhe yɔɔndia□, 'bhɛɛ- -ya □pia dɔɔ: «'Ke mɛɛ 'la zan 'toŋ mu 'ε 'yizakla, 'toŋ mu 'ε nu -a klele 'bhɛɛ- 'bhe zan bo 'bhe 'yre ma.»

⁶ 'Duŋ- bhaaplen -ledɔɔle sɔ klele- -Waanbhaa' -yre 'yi 'kpaleya ma gɔnɛ- 'la gbɛɛn-, 'bhe zi 'ε 'bhe -le -gɛ dɔɔ: «'Yaa 'pele- 'e 'gbu 'kpee dɔɔ: -De 'gbu 'le nu 'sanle- lafle' 'yi ɛɛ?» ('Bhe 'yi -le dɔɔ 'kee ge lafle' 'yi, 'kooko- 'ya pe *Kriisi ni dɔɔ -e zina- 'trɛ ma).

⁷ 'Bhɛɛ- 'yaa 'pele- 'ezin- dɔɔ: «-De 'gbu -le nu zinalɛ 'trɛ 'ε □la gbaa mu a -wa 'ε ta ɛɛ?» ('Bhe 'yi -le dɔɔ -o Kriisi 'wlen- gale ba).

⁸ 'Duŋ- -Waanbhaa' a -jan 'ε -mela pe -a ba zayi' ɛɛ? 'Bhe pe dɔɔ: «-Jan 'ε -yoo 'e -din, -yoo 'e 'lii, 'bhɛɛ- -yoo 'e zru 'ε 'yi 'ezin-.» 'Bhe -jan 'ε 'bhe -le

'o -Jan 'NrAle- 'la 'wo zii' mεε mu 'ε ni 'kaa -woo 'kpa Zesu 'yi 'bhe 'le.

⁹ 'Kee- -daa 'e 'lii, 'bhεε- 'ke 'ya □pia mōkpen' 'yrε ma kpataakpa dōō Zesu -o 'ke Mεεzan 'le, 'bhεε- 'ke 'yee □kpaa -a -yi 'e zru 'ε 'kpen 'le 'bhii- -Waanbhaa' 'yela- -bwela gale ba, 'e nu gole -za 'yi 'bhe ma.

¹⁰ -Amasrōyi 'ke mεε 'la zan 'e □kpaa Zesu 'yi -a zru 'ε 'kpen 'le, 'bhe -le 'a kle 'bhεε- -Waanbhaa' 'bhe zan kun 'bhii- mεε -lεdōole 'le -a -yrε 'yi; 'kee- -daa mεε 'la zan -lii kpataakpa dōō Zesu -o Mεεzan 'le, 'bhe zan go -za 'yi.

¹¹ 'Bhii- -a pele -o -Waanbhaa' a 'Sεwε 'ε 'yi gōnε- 'la gbεεn- dōō: «'Ke mεε 'oo mεε 'la zan 'e □kpaa -a -yi, -Waanbhaa' laa nu -yraladōle 'bhe zan 'ε ma -titi.»

¹² 'Bhela- -yile, Zuufu mu oo, Zuufu kle mu oo, -o 'kedo- 'kpō gole laa -o 'eke- ma. Mεεzan do 'kpō 'ε 'bhe -le -o 'kpen a pε 'le; 'ke mεε 'la zan mu 'kpen 'a 'siila-, -e -za 'wlan mu kle 'mu ni 'ebebele.

¹³ -Amasrōyi -a yōōndele -o -Waanbhaa' a 'Sεwε 'ε 'yi dōō: «'Ke mεε 'oo mεε 'la zan Mεεzan -siila, 'bhe zan nu gole -za 'yi.»

¹⁴ 'Bhεε- 'duŋ-, -o sō -a 'siile -a 'tō 'ε ma 'nale- -a ma 'ke waa -o 'kpale- -a -yi εε? 'Bhεε- -o sō -o 'kpale -a -yi 'nale- -a ma 'ke waa -yaa' -jan 'ε 'male- εε? 'Bhεε- -o sō -yaa' -jan 'ε 'male 'nale- -a ma 'ke mεε 'kedo- 'kpō 'laa 'bhe -jan 'ε 'wole- -o ni?

¹⁵ 'Bhεε- -o sō -yaa' -jan 'ε 'wole 'nale- -a ma 'ke waa mεε 'kedo- 'kpō 'winbōle 'bhe 'wole- 'kaama-? 'Bhii- -a pele- -o -Waanbhaa' a 'Sεwε 'ε 'yi gōnε- 'la gbεεn- dōō: «Mεε 'la zan mu -o

zan -Jan 'Nrāle- 'ε 'le, -o nuyrε nɔɔ- lele!»

16 'Dun- mɔkpen' 'laa dɔle -Jan 'Nrāle- 'ε □la. Wlan 'ε ni, -Waanbhaa' -lela' janwo mi *Ezai 'a □pia elwale gban dɔɔ: «Mεεzan, 'o -Jan 'Nrāle- 'la □woa, -de 'gbu -le 'e □kpaā 'bhε 'yi εε?»

17 'Bhε klegbeya 'ε 'yi, 'ke mεε 'e 'trɔnkpaā -Jan 'Nrāle- 'ε □la, 'bhεε- mεε 'kpaleya -srɔwo' 'bhε ma. 'Bhε -Jan 'Nrāle- 'ε 'bhε -le 'ke Krisi a -jan 'ε 'le.

18 'Bhεε- 'dun-, 'mi -o -za do -yilrɔkpale dɔɔ: Taa- Izraēli mu 'ε waa -Jan 'Nrāle- 'ε 'male- εε? -Wa -maa 'gbu! -Amasrɔyi -a pele -o -Waanbhaa' a 'Sεwε 'ε 'yi dɔɔ:

«-O -weli' 'ε □zian 'trε 'ε ta yrεkpen- □nɔɔ.

'Bhεε- waa -jan mu 'ε □bhwa 'drunyan 'ε -dan' ma yrεkpen- □nɔɔ.»

19 'Bhεε- 'mi -o -za 'bhεεke do 'yilrɔkpale 'ezin- dɔɔ: Taa- Izraēli mu 'ε waa -a -yimale εε? -Wa -yimaa 'gbu! -Waanbhaa' -jan □kpaā Moizi 'lii 'elwale 'pe dɔɔ:

«'Ka 'laa 'si 'la kun 'bhii- 'si kplankplan, 'mi nu -a klele 'bhεε- 'ka zranwo 'bhε ba.

'Bhεε- 'ka 'si la 'ye 'bhii- mεε yikan' kle, 'mi nu 'kaa- yran 'ε 'wlenle- 'bhε ma.»

20 'Bhεε- -Waanbhaa' -jan □kpaā -a -lela' janwo mi Ezai 'lii 'ke 'bhε 'a 'pele 'ezin- kpataakpa dɔɔ -Waanbhaa' pe dɔɔ:

«Mεε 'la zan mu laa -yaa 'mi ziglin- 'zi, 'mu 'mi □ya.

'Bhεε- mεε 'la zan mu laa -yaa -za 'kedo- -yrεwo' zii' 'η ma, 'mi 'η 'gbu -zrɔnna 'mu ni.»

21 'Dun- -Waanbhaa' 'a □pia Izraēli mu 'ε ba zayi' dɔɔ:

«'Mi 'η gbε 'tro zii' 'si do ba 'yi 'oo yi 'kaa -o nu
'mi ba; 'duη- waa nule.

-O 'mi 'kafawo, 'bhεε- -o -wlenle' -o 'mi ma.»

11

-Waanbhaa' laa -bangole Izraeli mu 'ε 'yi

¹ 'Bhe ya 'ε 'yi, 'mi -o -jan 'yilrōkpale 'te dōo
-Waanbhaa' 'e -bangwa -yaa' Izraeli mu 'ε 'yi εε?
'Sekeseke! -Amasrōyi 'mi 'gbu -o 'ke Izraeli -ne
'le, 'bhεε- 'η 'yoo- 'ke Abraamu 'nranε- mu 'ε do
'le, 'bhεε- 'η da Benzame a -gbaa 'ε 'lii.

² -Waanbhaa' -yaa' mεε mu 'la makwan-, 'bhεε-
-yoo □kla -yaa' pε 'le 'drunyan klele -lεε, yaa -a
-bangole 'mu 'yi. -A -lεla' janwo mi Eli 'bhe 'la
ma janwoa- -Waanbhaa' ni Izraeli mu 'ε ba zayi'
'yee- -Waanbhaa' a 'Sewe 'ε 'yi yre 'la □nōo, 'ka
'laa 'bhe dō εε?

³ -Ya □pia dōo: «Mεεzan -Waanbhaa', -woo' 'e
'lεla□ janwo mu 'ε □dia, 'bhεε- -o 'yaa- 'srakagoyre
mu 'ε 'siεla-. 'Mi do -kplεn 'kpō -le □bwa, 'bhεε-
-woo 'η dεyre -glin 'zi.»

⁴ 'Duη- -Waanbhaa' 'a zikpaa- -a ni 'nale- εε?
-Waanbhaa' 'a □pia -a ni dōo: «'Bhi do -kplεn 'kpō
'laa bole. 'Mi mεε 'waa 'srwaple- □kpaa 'edanma
'η 'gbu ni. 'Mu do 'kpō 'laa 'mu 'kpō zenle waa
yoBaali'ε 'lεε 'bhεε- -wa gba.»

⁵ 'Bhe klegbeya do 'kpō 'ε 'yi 'ezin-, -kōo' -o
'waati 'la 'yi -zōn -ge bhe, Izraeli mεε -le sanε-
□bwa ye, 'yee- -Waanbhaa' mεε 'la zan mu
makwan- -yaa' -lileya 'ε ma 'mu -le 'bhe 'le.

6 -Waanbhaa' -o makwan- -yaa' -lileya -la ma; yaa 'bhe klele -o kleza -lrele' mu 'e ma. ['Kebh-laale -Waanbhaa' a -lileya 'e 'bhe 'laa -yaa nu klele -li -lileya kplankplan 'le.]

7 'Bhe- 'bhe 'yi -o 'nale- ee? 'Bhe 'yi -le doo Izraeli mu 'e 'yaa- pe 'la ziglin- 'zi, waa 'bhe 'sroowole, 'fo -Waanbhaa' mee 'la zan mu makwan- 'mu do -kplen -le 'bhe pe 'e 'sroowoa- -E mee -vin mu 'e 'tron 'yi -dwa 'egloole 'kooko-waa so -jan 'yimale.

8 'Bhii- -a yoondele -o -Waanbhaa' a 'Sewe 'e 'yi gone- 'la gbegen- doo: «-Waanbhaa' -gblo -kpa -o nii- 'e ta, 'kooko- waa so yre ma yeke-. 'Bhe- 'kooko- waa so -jan 'male -o 'tron mu 'e 'le. -E [kla 'bhe- gbegen- 'ke 'bhe nu 'tenle- -zon ma.»

9 -Bhengebe Davidi 'a [pia 'ezin- -Waanbhaa' a 'Sewe 'e 'yi doo:

«Bhaa -o pe mu 'la bhle 'eke- ba, 'mu kle 'bhii- -o 'gbu 'kun bhee 'le, 'bhe 'pegee -o 'gbu 'kun yro 'le,
'bhe- 'bhe kle -o 'gbu baa- pe 'le; 'bhe 'pegee 'bhe kle -o kleza -yoo' 'e ma -sra 'le.

10 Bhaa -gblo kpa -o -yre mu 'e ta, 'bhe- waa so yre ma yeke-. 'Bhe- bhaa -o -kwa 'klulebo -o ta -yren 'e 'koo 'tanji.»

11 'Mi -o -jan 'yilrokpale 'te doo: Izraeli mu 'e gaan 'sanlawoa pe ma, 'bhe- -o baalawoa -za 'yoo- 'yi, waa so -o -lawlenle 'ezin- -li ee? 'Yooye-! 'Dun- -o -balaa' -za 'yoo- 'yi, 'kooko- 'bhe kle 'si 'bheke mu goza 'le -za yi; 'bhe- 'kooko- 'ke 'bhe [kla, 'woo- Izraeli mu -o zranwo 'mu ba.

12 'Bhe ya 'e 'yi, 'ke Izraeli mu 'e baaza 'e -za 'yoo- 'yi, 'bhe [kla -tron -gbene 'le 'drunyan 'yi

mεε mu 'ε ma, 'bhe 'pegee 'ke -Waanbhaa' -o mazinalawoa 'bhe □kla 'si 'bheεke mu 'ε ma -tron -gbεε 'le 'ezin-, 'bheε- 'ke -o 'kpen 'niinaa 'bheε- -o □nwa -Waanbhaa' ba 'ε εε? 'Bhe 'laa nu kleεε -za 'wlan -gbεε 'le 'ke 'bhe kan -za -vin mu 'ε 'kpen ta εε?

Zuufu kle mu goza -za 'yi

¹³ 'Mi -o zan -janwoε 'ka mu Zuufu kle mu 'ε ni. -Waanbhaa' 'mi □kla Zesu a 'winbɔwo mi 'le Zuufu kle mu 'ε ba; 'mi 'η 'gbu baa 'bhe ye 'ε 'yi.

¹⁴ 'Kooko- 'bhe klegbeya 'ε 'yi, 'ke 'bhe sɔ klele-, 'mi a pε winbɔza 'ε Zuufu kle mu 'ε ba 'bhe 'a kle 'bheε- 'an pε 'si mu 'ε -o zranwo 'mu ba, 'bheε- -o 'ke mu go -za 'yi.

¹⁵ -Amasroyi -Waanbhaa' 'woo- Izraeli mu 'ε 'tolawoa -a nɔɔ-, 'kee- 'yee- 'gbu 'pegee 'drunyan 'yi mu 'ε 'kpale do ma. 'Bheε- 'ke -Waanbhaa' 'e gbεdɔ gbε drεwoa- -woo Izraeli mu 'ε □la 'waati 'la ba, 'bheε- 'ke -yoo -kpaα -o 'kpayrε- -lwa 'ε □nɔɔ 'lεε εε? 'Bhe nu kleεε 'bhii- gbaa mu -bwele gale ba kpataakpa 'le, 'bheε -o bo -o -yrε ma.

¹⁶ 'Ke -o 'bluu kpu □lwa 'ε 'bhe □naa -Waanbhaa' ni 'sraka 'le, 'bluu 'ε 'kpen kle -Waanbhaa' a pε 'le, 'bheε- -ya kle 'wenj. 'Ke -o -yri do 'sεεε mu 'ε □kpaα 'edanma -Waanbhaa' ni, -a gbε mu 'ε 'mu kle 'ezin- 'wenj -Waanbhaa' a pε 'le.

¹⁷ Izraeli mu 'ε -woo 'bhii- -wa 'kpee olivi diinj do gbεεn-, 'bheε- -Waanbhaa' 'bhe gbε mu 'ε 'ke takaan-. 'Bhi 'la 'bhi 'laa -o 'ke Zuufu mi 'le, 'bheε- 'yoo- 'bhii- -bɔn 'yi olivi diinj gbε do gbεεn-. -Waanbhaa' 'bhi -dwa -o 'yee- -wa 'kpee olivi -yri

gbε mu 'ε takaan- yrε 'la □nɔɔ 'bhe 'lii. 'Bhe 'yi, -wa 'kpee olivi diinj 'ε 'sεnε mu 'ε -yi 'la 'mi zii', 'bhe -o 'bhi 'lεbɔ- 'zi 'ezin-.

¹⁸ 'Bhela- -yile, -Waanbhaa' olivi gbε □lwa mu 'la takaan-, 'bhεε- -e 'bhi -dwa 'mu 'lii, 'yaa 'mu mavεεε. 'E sɔ 'e 'gbu 'wasowole 'nale- -a ma εε? 'Bhεε- 'ke 'yee 'wasowoa, -a 'yaango- 'bhii- 'bhi 'laa -o -yri 'sεnε 'ε 'kwe 'si zii', 'duj- 'bhe -le 'bhi 'kwe 'si zii'.

¹⁹ 'E nu a peλε 'tε dɔɔ: «-Waanbhaa' 'woo- -yri gbε mu 'la bhe -o takaan-, 'kooko- -e 'mi dɔ -o -yaa yrε 'la □nɔɔ- 'bhe □nɔɔ.»

²⁰ Wlan -le 'bhe 'le! -Woo takaan- -waa' 'kpalekleya -la ma -Waanbhaa' 'yi. 'Bhεε- 'bhi -o -o dɔyrε 'ε □nɔɔ, 'e 'kpaleyā -la ma -Waanbhaa' 'yi. 'Duj- 'yaa 'e 'gbu 'wasowole, 'bhεε- -gblaan' -Waanbhaa' -lεε!

²¹ -Amasroyi -Waanbhaa' laa 'tolε- Zuufu mu 'ε ma gɔnε- 'la gbεen-, 'bhe mu 'la 'mu -o 'ke olivi gbε -kpɔsɔɔ mu 'gbu 'ε 'le, 'e 'yrεkpa 'e 'gbu ba 'elrele, 'kebhlaale yaa nu -a 'tolε- 'bhi ma -titi.

²² -Waanbhaa' a wlanya 'pegee -yaa' mεε mu 'kitikan gbeya -glɔɔ 'ε -glin doo: Mεε 'la zan mu -balaa' 'bhεε- 'mu -gwa -yaa' zi 'ε ta, -e 'mu 'kitikan 'eyɔɔtile. 'Duj- -yoo 'ewlanle 'bhi ma, 'kee 'gbu 'duj- □bwa -yaa' wlanya 'ε 'yi; 'kebhlaale, -e nu 'bhi takanε 'ezin- 'bhii- -o -yri gbε takan gɔnε- 'la gbεen-, 'bhεε- -yee' go 'e dɔyrε 'ε □nɔɔ.

²³ 'Duj- 'ke Zuufu mu 'ε -gwa -waa' 'kpalekleya zi 'ε ta, -Waanbhaa' nu -o 'sɔ gbε drεεwolε -o bloole- -yaa olivi diinj 'ε ma yrε 'la □nɔɔ 'elwale -sɔ 'bhe □nɔɔ. -Amasroyi 'bhe 'senj -o -Waanbhaa'

ni 'ke 'bhe -o blɔɔ gbɛ drɛɛwo 'ezin- olivi diinj 'e ma.

²⁴ 'Bhi 'la 'bhi 'laa -o 'ke Zuufu mi 'le, 'bheɛ- 'ke 'yoo- 'bhii- -o -yri gbɛ 'la takaan- -bɔn 'yi olivi diinj do ma, 'bheɛ- -o ɲnwa 'e blɔɔlɛ -wa 'kpee olivi diinj -kpɔsɔɔ do 'gbu ma; 'bheɛ- 'duŋ- 'ka 'laa -o -yri diinj -gloɔn do 'le. 'Bheɛ- Zuufu mu 'ɛ, -woo -wa 'kpee olivi diinj gbɛ -kpɔsɔɔ mu 'gbu 'ɛ 'bheɛ- 'le, 'ke -wa ɲpia -woo blɔɔ gbɛ drɛɛwole -o -yaa -yri diinj 'la ma 'elwale 'bhe ma, 'bhe 'laa -o 'ke -za 'di 'le -Waanbhaa' 'kɔɔ ɛɛ?

Izraeli mu 'ɛ 'kpen goza -za 'yi

²⁵ 'Ŋ nɛɛɛ- mu, 'ŋ 'yoo- -a zi 'bhii- 'ka gaanyi' wlan do 'lɛɛ- dɔ, 'kooko- 'ka 'laa 'ka 'gbu kun 'bhii- -zadɔ' mɛɛ mu gbɛɛn-. 'Bhe gaanyi' wlan 'ɛ 'bhe -le dɔɔ Izraeli mu 'ɛ 'ledo- laa nu 'solɛ- -o 'kpale Krisi 'yi, 'sani 'ke -Waanbhaa' Zuufu kle mu -lii yɛkɛ- 'la makwan- 'mu 'kpen niinaa' -Waanbhaa' ba 'elwale 'pe, 'bheɛ- -woo kpa a -yi.

²⁶ 'Bhe 'waati 'ɛ ba 'tɛ, 'bheɛ- Izraeli mu 'ɛ 'kpen nu gole -za 'yi, 'bhii- -Waanbhaa' a 'Sɛwɛ 'ɛ -ya ɲpia gɔnɛ- 'la gbɛɛn- dɔɔ:

«Mɛɛ -Bhee Mi 'ɛ nu dale Siɔn -wa 'ɛ 'bheɛ- ta,
-e nu Zakɔbu 'srɛ mu 'ɛ waa -ledɔɔkleya maza mu
'ɛ gole -o -yi.

²⁷ *-Bhoolaya 'la 'mi nu 'bhe dɔle 'woo- 'pegee 'mi 'plen-, 'bhe -le bhe, 'ke 'ŋ -waa' -za 'yɔɔ- 'kwe mu 'ɛ -gwa -o wiinj- 'waati 'la ba.»

²⁸ 'Ke -wa ɲsia 'woo- Izraeli mu 'ɛ waa dɔlawolɛ -Jan 'Nrɛle- 'ɛ ɲla 'bhe zi, -woo ye 'bhii- -Waanbhaa' -sɔɔnnii' mu; 'duŋ- 'bhe ɲkla 'trɔn- le 'ka mu Zuufu kle mu 'gbu 'ɛ ma. 'Bheɛ- 'duŋ-, 'ke 'wa ɲsia -Waanbhaa' Zuufu mu 'ɛ makungbeyɛ 'ɛ

zi, 'wa 'ye 'bhii- 'woo- Zuufu mu 'ε 'wola- -za so 'tanjii -Waanbhaa' ni -o -gbɔɔ mu 'ε -zayi'.

²⁹ -Amasɔyi 'ke -Waanbhaa' mεε -gbaa pε 'la ba, yaa zru mabɔɔ, 'bhεε- -e 'bhε pε 'ε kun 'bhε mεε 'ε 'kɔɔ. 'Bhεε- -e mεε 'la zan mu -siila, yaa -a -liiwli' mabɔɔ 'mu ma -titi.

³⁰ 'Elwale -sɔ, 'ka mu -yaa -Waanbhaa' -weli' 'ε 'kafawo. 'Bhεε- 'woo- Izraeli mu 'ε -o -Waanbhaa' -weli' 'la 'kafawoa, 'bhε -le 'a □kla 'bhεε- 'ka 'yrenklaa□ -Waanbhaa' ma -zɔn 'tε.

³¹ 'Bhε klεgbeya do 'ε 'yi, 'woo- mu -Waanbhaa' -weli' 'ε 'kafawoa -zɔn, 'kooko- 'ka mu -yrenkla' 'ezin- -Waanbhaa' ma. 'Duŋ- 'ka mu -yrenklaa□ -Waanbhaa' ma gɔnε- 'la gbεen-, 'woo- mu -yren nu 'klalε- -a ma 'bhεε- gbεen- 'ezin-.

³² -Amasɔyi -Waanbhaa' bhaaplen mu 'kpen □kla -a 'kafawo mu 'le, 'kooko- -o 'kpen 'yrenkla- -a ma 'ezin-.

-Waanbhaa' a gblaanya -gbεnε

³³ 'Ee! Wlan 'ε ni, -Waanbhaa' a pεzanya 'ε 'pegee -yaa' zadɔleya, 'bhεε- yaa -zayaangole 'ε -danj' 'laa -o 'mu ma! -Yaa' -za ledulagbeya 'ε 'bhε -o 'egbεnεle 'ke 'bhε kan bhaaplen a -zadɔleya 'ε ta. 'Bhεε- -yaa' zi mu 'ε 'yimale la bhaaplen ta.

³⁴ 'Bhii- -a yɔɔndele -o 'yee- -Waanbhaa' a 'Sewε 'ε 'yi gɔnε- 'la gbεen- dɔɔ:

«-De 'gbu -le Mεεzan -Waanbhaa' 'kpeejan- 'ε dɔ εε?

'Bhεε- -de 'gbu -le sɔ klεle- -a -lia mi 'le εε?

³⁵ -De 'gbu -le pε □naa 'yee- -Waanbhaa' ni 'elwale pε εε,

'bhεε- 'ke 'bhε klε 'bhii- 'bhε zan a ca 'le -a ma εε?»

36 MEE 'kedo- 'kpo! -Amasroyi pe 'kpen da 'yela-ba, 'bheε- pe 'kpen -o 'bhe 'yre ma 'yela- -sroyi', 'bheε- 'yele- a pe -le pe 'kpen 'le. Bhaa 'tobhōleya bo 'yee- -Waanbhaa' ni yikpensee ta! Amiina.

ZESU 'YI MU 'E 'TAAWOGBEYA

12

'Taawogbeya drεε -Waanbhaa' zi

1 'N̄ n̄εεε- mu, -koo' 'yrenklalawoa -Waanbhaa' ma 'egbenele bhe, 'mi -sromabo 'ka ni dōo -ka 'ka 'gbu 'na -Waanbhaa' ni 'bhii- 'sraka gope -yremale mu, 'ke 'ka bo 'edanma -a ni 'weŋ, 'bheε- 'ka so -a ni. 'Ke 'ka 'bhe □kla, 'bhe -le nu klele -a gba gbeya wlan 'ε 'le.

2 'Kaa- 'taawogbeya 'ε yaa klele 'bhii- 'drunyan 'lee- 'yi mu 'ε -waa' pe 'ε gbεεn-. 'Dun-kaa 'to 'ke -Waanbhaa' 'ka maboo, 'bheε- -e 'kpeeledangbeya drεε na 'ka ni. 'Ke 'bhe □kla, -Waanbhaa' zru maza 'ε, 'bhe 'pegee -za 'wlan 'ε, 'bheε- -za 'la 'bhe so -a ni, 'bhe 'pegee -za 'la 'bhe 'lepale -o, 'ka nu 'mu dōle.

3 -Waanbhaa' 'seŋ 'la □naa 'mi ni -yaa' -lileya 'ε 'yi 'ŋ ma 'bhe 'sroyi, 'mi -o 'ka □lia zii' 'ke 'an pe 'ka 'kpen do do ni dōo 'ka 'laa 'ka 'gbu 'yele- mee gbalaan 'le 'ke 'bhe kan -a -dan' ta. Drōon' mavεleya zru -le kle 'ka 'kpen do do 'yi. -Waanbhaa' 'seŋ yekε- 'la □naa 'ka ni, 'kaa- 'kpaleya 'ε 'sroyi -a -yi, -ka 'bheε- wlata za kle.

4 'Bhii- bhaapleŋ 'fle 'ε -yoo do gōnε- 'la gbεεn-, 'bheε- -a dōpe mu 'ε -woo 'ebebele; 'bheε- 'mu 'kpen do do woye 'ε gole -o 'eke- ma gōnε- 'la gbεεn-.

⁵ 'Bhe klegbeyaya do 'e 'yi, -koo' mu Zesu 'yi mu 'e, -koo' -o 'ebebele; 'duŋ- -koo' 'kpale- 'la -yoo do ma *Krisi 'yi, -koo' -o 'bhii- mee do. -Koo' bloole -o 'eke- ma do do 'bhii- mee dɔpe mu 'e bloole -o 'eke- ma gɔne- 'la gbɛen-.

⁶ -Waanbhaa' ŋlia -koo' ma, 'bhɛɛ- -e 'seŋ mu ŋnaa -koo' 'kpen do do ni, 'bhe 'seŋ mu 'e gole -o 'eke- ma. -Ya -lɛlajanwole 'seŋ ŋnaa mee 'la zan ni, 'bhe zan 'e 'kpale- -o -Waanbhaa' 'yi gɔne- 'la gbɛen-, 'bhe 'bhe 'seŋ 'e wlata za kle.

⁷ 'Ke -Waanbhaa' 'seŋ ŋnaa mee 'la zan ni 'ke 'bhe yewo 'bhe -vin mu 'e ni, 'bhe zan 'bhe ye 'e 'wo. 'Kee- mee daan 'seŋ ŋnaa 'kɛla ni, 'bhe zan mee mu daan.

⁸ 'Kee- 'seŋ ŋnaa mee 'la zan ni 'kaa 'bhe zruwla mee mu 'kpee, 'bhe zan bo 'bhe klele ma. 'Kee- 'seŋ ŋnaa 'kɛla ni 'kaa 'bhe bhɔ mee mu ba 'bhe 'kɔɔpe- mu 'le, 'bhe zan 'e gbɛ ta kle taataa. 'Kee- 'seŋ ŋnaa mee 'la zan ni 'kaa 'bhe kle mee mu -lɛdoo' mi 'le, 'bhe zan 'bhe ye 'e 'wo 'bhe 'nii- 'e 'kpen 'le. 'Kee- 'seŋ ŋnaa 'kɛla ni 'kaa 'bhe 'bhɔ -yɛn ma mee mu ba, 'bhe zan 'bhe kle 'bhe zrukpaalele.

Zesu yi mu a 'taawoza 'soniya 'le -o zru 'yi

⁹ 'Kaa 'eke- ba 'soniya 'e, 'bhe 'laa klele mee -yɛkooza klele 'le. -Za 'la 'bhe 'laa lele 'bhe klele vɛnsi 'ka yin 'lii, 'bhɛɛ- 'ka bloole bo -za 'wlan klele ma.

¹⁰ 'Ka -za so 'eke- ni 'bhii- nɛɛnɛ- ma do mu. 'Bhɛɛ- 'ka 'kpen do do -gasikpa 'eke- -lɛɛ 'eke- -vavadelele 'tanii.

¹¹ 'Ka 'laa lrwawole, 'duŋ- -ka yewo 'egloole. -Ka yewo Mɛɛzan ni 'ka 'nii- 'e 'kpen 'le.

12 'Ka zrukpaale kle 'ka 'yrikpale 'la -yoo -Waanbhaa' ta 'bhe -zayi'. -Ka -yren 'yikun 'ka zrubakpaale 'le, 'bheε- 'ka blōole bo 'ka 'seriwole ma.

13 -Ka bhō 'ka nēenε- Zesu 'yi mu 'ε ba. 'Bheε- mεε 'la zan mu nu 'ka ba, -ka 'mu 'cie 'si 'elrele.

14 Mεε 'la zan mu -o -yrenkpa' zii' 'ka ta, -ka 'dumawo 'bhe zan mu 'ε ni. -Kaa pe -Waanbhaa' ni dōō 'bhe -o -dōōbo', 'duŋ- 'ka 'laa bhaa -yōole' -o ma.

15 'Ke mεε 'la zan mu zrukpaale -o, 'ka mu 'pegee 'bhe zan mu zrukpaale kle 'eke- zi. 'Ke 'ke mu la 'mu -o wisi' zii', 'ka 'pegee 'mu wisi' 'eke- zi.

16 -Ka bo 'eke- 'yi 'edōole. 'Ka 'laa 'ka 'gbu magbaandele 'eke- ma, 'duŋ- 'ka zru bhō mεε mazinaza -la zi. 'Ka 'laa 'ka 'gbu 'kunle- -zadō' mu 'le.

17 'Ke mεε -za 'yōō- □kla 'ka ni, 'ka 'laa 'bhe -zigole 'bhe zan ma 'ke -za 'yōō- 'le. -Ka dō klen 'ke 'ka -za 'wlan -la kleyre glin mōkpen' 'yre ma.

18 'Ke 'bhe sō klele-, 'ke -a -danŋo' 'ka mu -la ma, 'ka 'pegee mεε mu 'ε 'kpen bo yilabla 'yi 'eke- 'yi.

19 'N 'yienii mu, 'ke mεε do -za 'yōō- □kla 'ka ni, 'ka 'laa 'bhe -zigoyre -glinle' 'bhe zan 'ε ma. -Ka 'kaa- -za -zigole 'ε 'to -Waanbhaa' 'kōō. -Amasrōyi -a yōōndele -o -yaa' 'Sewe 'ε 'yi dōō: «'Mi Mεεzan -Waanbhaa' pe dōō 'mi -le nu 'kaa- -za mu 'ε -zigole, 'mi 'gbu -le nu -waa' -za 'yōō- mu 'ε 'wlata- sra 'nale- -o ni.»

20 'Bheε- -a yōōndele -o 'yee- -Waanbhaa' a 'Sewe 'ε 'yi 'ezin- dōō: «'Ke gbōn -o 'e 'sōōnnii 'ε de 'zi, pεbhle na -a ni. 'Ke -yi 'mi -lrō -o -a ma, mi yi na -a ni. 'Kee- 'bhe □kla 'bhe gbεen- bhe, -e nu

klele 'bhii- 'yoo- -yrala' gbɔ -la dɔ 'zi -a wiinj- 'bhe klegbeya 'e gbɛɛn- bhe.»

²¹ 'Yaa klele 'ke -za 'yɔɔ- 'senjo- 'kee 'le. 'Dun- dɔ klen 'kee- -za 'wlan kle 'bhɛɛ- 'e 'senjo- 'ke -za 'yɔɔ- 'le.

13

Zesu 'yi mu ngblo 'kpaaza- -o ta mɛɛ gblaan mu 'ɛ ɔla

¹ Mɛɛ 'oo mɛɛ, 'bhe 'bhe ngblo 'kpala 'bhe ta mɛɛ gblaan mu 'ɛ ɔla. -Amasɔyi gblaanya 'kpen da -Waanbhaa' -la ba. Mɛɛ gblaan mu 'la 'kpaale- -o bhaaplen mu 'ɛ 'wiinj-, 'mu da -Waanbhaa' -la ba.

² 'Bhɛla- -zayile, 'ke mɛɛ 'oo mɛɛ 'la zan -wlenna -a ta mɛɛ gblaan 'ɛ ma, 'bhe zan -wlenna- -Waanbhaa' a mɛɛ 'kpagbeya 'ɛ 'bhɛɛ- ma. 'Bhɛɛ- 'ke mɛɛ 'la zan mu -o -bango' -Waanbhaa' a mɛɛ 'kpagbeya 'ɛ 'yi, 'bhe zan mu -Waanbhaa' a -kpan 'ɛ baa- yre -la -glin 'zi -o 'gbu ta 'bhe gbɛɛn- bhe.

³ Wlan 'ɛ ni, 'ke 'bhi 'la -za 'wlan kle, mɛɛ gblaan mu laa -o 'ke -gblaan pɛ 'le 'bhi 'kɔɔ; 'dun- 'ke 'bhi 'la -za 'yɔɔ- kle, 'bhi -le gblaan mɛɛ gblaan mu 'ɛ -lɛɛ. 'Yoo- -a zi 'bhii- 'yaa -gblaanle' 'e ta mɛɛ gblaan 'ɛ 'lɛɛ ɛɛ? 'Bhe 'yi, -za 'wlan kle, 'bhɛɛ- 'woo- mɛɛ gblaan mu 'ɛ -o nu 'e 'tɔ wlan pelɛ.

⁴ -Amasɔyi mɛɛ gblaan mu 'ɛ -woo yewo 'zi -Waanbhaa' ni 'bhi 'gbu -la -nrayiza 'yi. 'Dun- 'ke 'yoo- -za 'yɔɔ- kle 'zi, gblaan -o -lɛɛ. -Amasɔyi 'senj 'la 'bhe -o 'kɔɔ, 'bhe 'laa -o -o 'kɔɔ bhaama; 'bhe -o 'kɔɔ mɛɛ 'krowo zayi' -za 'yɔɔ- klele ma.

-Woo yewo 'zi -Waanbhaa' -la ni; -o -yaa' yran 'ε zron mεε 'la zan -o -za 'yoo- kle 'zi 'bhe zan 'ε ni -a 'krowolele.

⁵ 'Bhela- -zayile, 'bhe -o 'ke -za 'lrele- 'le 'ke 'ka 'ka ngblo 'kpalaa mεε gbalaan mu 'ε □la. 'Ka 'laa 'bhe klele dron, 'kooko- -Waanbhaa a yran laa ten 'ka ma. 'Dun- -ka 'ka ngblo 'kpala -o □la, -amasroyi 'ka 'gbu 'a do 'ka 'nii- 'yi 'bhii- -za 'lrele- 'le 'klele-.

⁶ 'Bhela- -zayile 'ezin-, 'ka 'nisra mu 'ε gbawo. -Amasroyi mεε gbalaan mu 'la -woo 'bhe ye 'ε 'wo zii', -Waanbhaa' -le -o □bwa 'bhe ye 'ε ta, 'kaa -wa wo 'elrele 'ke -wa -leyan' -a ma.

⁷ 'Kela 'bhe -o 'ka 'kpen do do gbawope, -ka 'bheε- kle: -Ka 'nisra -glon 'ε 'kpen gbawo 'ka so -o gbawole mεε 'la zan mu ni 'mu -la 'koo. -Ka -gbalaan mεε 'la zan -o 'ke -gbalaanpe' 'le 'bhe 'lee; mεε 'la zan -o 'ke -gasikpa pe 'le, -ka -gasikpa 'bhe zan 'ε 'lee.

'Taawole 'soniya a pe zi 'ε ta

⁸ 'N nεεnε- mu, 'ke yaa 'e go 'ka -za 'sole 'eke- ni 'ε 'bhe ba, mεε -bheεke' do 'kpo a ca laa klele 'ka ma -titi. -Amasroyi 'ke mεε -za so mεε 'la zan ni, 'bhe zan -Waanbhaa' a 'ton mu 'ε 'klosikun 'ke -ya -leyan' -a ma 'bhe gbεen- bhe.

⁹ Wlan 'ε ni, Moizi a 'Ton mu 'la -wa pe doo: «'Yaa -yanbhooya klele, 'yaa mεε dele, 'yaa -faanwole, 'e 'yre 'laa 'bhole- mεε 'koo pe zi.» 'Bhe 'pegee 'ton -vin mu 'ε 'kpen 'lewla -jango' do 'kpo 'ε 'bhe -le -ge doo: «'E -vindo' mi -za so 'e ni 'bhii- 'e -za so 'e 'gbu ni gonε- 'la gbεen-.»

¹⁰ 'Kee -vindo' mi -za so 'e ni, yaa -za 'yoo- 'kedo- 'kpo kle -a ni. 'Ke mεε mu -za so mεε 'la zan ni,

'bhe zan -Waanbhaa' a 'ton mu 'e 'klosikun 'ke -ya -leyan' -a ma.

-Koo' 'ploo- -gblo 'yi -za 'yoo- mu klele ma

¹¹ -Ka 'bhe -jan mu 'la bhe 'mu 'kun 'elrele, -amasroyi 'waati 'la □bhwa -zon -ge, 'ka 'gbu 'bhe 'waati 'e do. 'Ka bwe 'waati 'e □bhwa 'kaa- yi 'e pla, -amasroyi -Waanbhaa' nu -koo' gole -za 'yi yi 'la 'le 'bhe yi 'e □bhwa gban -wa -din, yaa -o -li 'egboonle -koo' ma, 'bhii- -e -yaa -koo' ma gone- 'la gbēen- -koo' 'kpale- 'e zisan' bhla 'e zi Krisi 'yi.

¹² -Bi 'e □bhwa gban 'egboonle, 'bhe- too -o zan 'klinle-. -O kleza mu 'la kle -gblo 'yi, -koo' 'ploo- 'mu ma; 'bhe- -koo' 'tebhile ba gwledanpe mu 'kla -koo' ta.

¹³ -Koo' 'taawogbeya 'e bakanle kle 'bhii- mee 'la zan mu -o 'taawo zii' -yrekpa' -o 'taawogbeya 'e -yoo gone- 'la gbēen-. -Koo' -koo' 'gbu 'klosikun 'elrele, -koo' 'laa -koo' 'taakpale pebhle -gbene -gbene bhlele zi, 'bhe 'pegee -ween 'mile- zi. -Koo' -koo' 'gbu 'klosikun -yralado maza mu 'flen oo, -yanbhooza za mu oo, gwledanle 'pegee zranwole, 'mu 'kpen ma.

¹⁴ 'Ka -si dree 'la 'sroowa □ Meezan Zesu Krisi 'sroyi, -ka 'bhe 'kla 'ka ta 'bhii- 'ka -baape' 'le. 'Ka 'laa 'tole- 'ke 'ka bo 'taawole ma 'ka 'gbu zru maza 'e ta, 'ke 'ka 'ka 'gbu zrubho maza mu kle.

14

-Ka 'ka gbēdo 'eke- -la

¹ 'N neene- mu, 'ka ba mee 'la zan 'kpaleya 'e -Waanbhaa' 'yi 'bhe 'laa -o 'egloole, -ka 'bhe zan

'kun 'elrele. 'Ke -yaa' pɛ 'kpeejan- 'ɛ gole -o 'kaa-
pɛ mu 'ɛ ma, 'ka 'laa 'a 'tɔpɛle 'bɛɛ -zayi'.

² Mɛɛ 'ke 'kpee ma, pɛbhle 'tɔle- pɛbhle, 'bɛɛ -o
'ke bhleɛ 'le. 'Duŋ- mɛɛ -bhɛɛke' 'la 'kpaleya 'ɛ
-Waanbhaa' 'yi, 'bɛɛ 'laa -o 'egloole, 'bɛɛ a pɛbhle
-dan' -le 'ke -zienbɛɛ' mu 'te -la -le.

³ 'Ke mɛɛ 'la zan pɛbhle 'tɔle- pɛbhle 'bɛɛ bhle,
'bɛɛ zan laa mɛɛ 'la zan laa pɛbhle 'kpen bhle
'bɛɛ mavɛɛɛ; 'duŋ- mɛɛ 'la zan laa pɛbhle 'tɔle-
pɛbhle 'bɛɛ bhle, 'bɛɛ zan laa mɛɛ 'la zan pɛbhle
'kpen bhle 'bɛɛ 'kitikanɛ. -Amasɔyi -Waanbhaa'
'e gbɛdwa- -a □la 'ezin-.

⁴ -Dele 'bhi 'le 'bhɛɛ- 'yoo- mɛɛ -bhɛɛke' a
yewonɛ 'ɛ 'kitikan zii' ɛɛ? 'Ke -a dulale □bwa
'egloole oo, 'kee- -balaa' oo, 'bhi a -mɛ pɛ za -le
'bɛɛ 'yi ɛɛ? -A zan a -za -le 'bɛɛ 'le. 'Duŋ- -a dulale
nu bole 'egloole, -amasɔyi 'bɛɛ 'seŋ -o Mɛɛzan ni
'ke 'bɛɛ 'a dɔ 'egloole.

⁵ Mɛɛ 'ke 'kpee ma, yi mu 'ɛ 'ke mu gblaan -yiya'
-a 'ke mu ni, 'bhɛɛ- 'duŋ- mɛɛ -bhɛɛke' -yɛ 'yi,
'woo- yi mu 'ɛ 'kpen -o do. 'Ka 'kpen do do 'kpale-
kle -za yɛkɛ- 'la -yoo 'a 'kpee 'bhɛɛ- 'yi.

⁶ 'Ke mɛɛ 'la zan yi mu 'ɛ ye 'bhii- -o gblaanya
'ɛ gole 'eke- ma, 'bɛɛ zan Mɛɛzan -lɛdɔ' -a ma
'bɛɛ klegbɛya 'ɛ gbɛɛn-. 'Bhɛɛ- 'ke mɛɛ 'la zan
pɛbhle 'kpen bhle, 'bɛɛ zan Mɛɛzan -lɛdɔ' -a ma
'bhɛɛ- gbɛɛn-; -amasɔyi -e -Waanbhaa' 'pubɔ-
-yaa' pɛbhle 'ɛ ma. 'Bhɛɛ- 'ke mɛɛ 'la zan laa
pɛbhle 'kpen bhle, 'bɛɛ zan Mɛɛzan -lɛdɔ' -a ma;
-amasɔyi -e -Waanbhaa' 'pubɔ- 'ezin- 'bɛɛ ma.

⁷ Wlan 'ɛ ni, -kɔɔ' 'kɛdɔ- 'kpɔ 'laa -o -kɔɔ' 'yɛ
ma 'trɛ ta -gɛ -kɔɔ' 'gbu ni, 'bhɛɛ -kɔɔ' 'kɛdɔ- 'kpɔ
'laa ga 'bɛɛ 'gbu ni.

⁸ 'Ke -koo' -o -koo' 'yɾe ma, -koo' -o -koo' 'yɾe ma Mɛɛzan -la ni; 'bhɛɛ- 'ke -koo' -gaa, -koo' -gaa Mɛɛzan -la ni 'ezin-. 'Bhɛ 'yi bhe, 'ke -koo' -o -koo' 'yɾe ma oo, 'ke -koo' -gaa oo, -koo -o Mɛɛzan -a pɛ 'le.

⁹ -Amasɾoyi Kɾisi -gaa, 'bhɛɛ- -e -bwela gale ba, 'kooko- -e klɛ gbaa mu 'pegee mɛɛ -yɾe male mu a Mɛɛzan 'le.

¹⁰ -Mɛle -kla 'bhɛɛ- 'bhi -o 'e nɛɛnɛ- 'ɛ 'kitikan zii' ɛɛ? 'Bhɛɛ- -mɛle -kla 'bhɛɛ- 'bhi 'e nɛɛnɛ- 'ɛ maveɛ-? 'Yaa 'yaango- 'bhii- -koo' 'kpɛn do do nu gele -Waanbhaa' a -klu ta -koo' 'kpɛn 'kitikan zayi' ɛɛ?

¹¹ -Amasɾoyi -a yooɗdele -o -Waanbhaa' a 'Sɛwɛ 'ɛ 'yi doo:

«'Mi Mɛɛzan pɛ doo: 'Ŋ 'yoo- 'ɲ 'yɾe ma, bhaaplɛɲ mu 'kpɛn nu nule -o 'kpɔ zenle 'mi 'lɛɛ, 'bhɛɛ- -o 'kpɛn nu 'mi 'tɔbhɔle.»

¹² 'Bhɛ klegbɛya 'ɛ 'yi, -koo' 'kpɛn do do nu gele -koo' 'kpɛn do do klɛza 'ɛ 'yipɛle 'bhe 'gbu 'koo -Waanbhaa' ni.

-Koo' 'laa klɛlɛ -koo' nɛɛnɛ- baa- pɛ 'le -za 'yoo- 'yi

¹³ -Koo' 'plooo- 'eke- 'kitikanle ma. 'Bhɛɛ- 'duɲ-ka do klɛn 'ke 'ka 'laa -za 'kedo- 'kpɔ klɛ 'ke 'bhe so klɛle- 'ka nɛɛnɛ- 'ɛ gaan 'sanpɛ- 'le, 'bhɛɛ- 'kee-klɛ -a baa- pɛ 'le -za 'yoo- 'yi.

¹⁴ 'Mi 'pegee Mɛɛzan Zesu a 'kpaledomaya 'ɛ 'yi, 'mi 'a 'yaango- 'bhɛɛ- 'mi 'gbu 'kpale- -o -a -yi 'bhii- pɛ 'kpɛn -o 'wɛɲ 'bhe 'gbu 'yi. 'Ke mɛɛ 'la zan 'kpee ma, pɛ 'ke 'laa -o 'wɛɲ, 'bhe pɛ 'ɛ yaa -o 'wɛɲ 'bhe zan 'ɛ 'bhɛɛ- -yɾe 'yi.

15 'Ke 'bhi 'e nεεnε- do zrubatεdɔ pεbhle do -zayi', 'yaa -o 'taawo zii' 'soniya a pε zi 'ε ta. Kri-
-gaa 'yee- 'e nεεnε- 'la ni, 'yaa 'tolε- 'bhεε- 'yaa-
pεbhle 'ε -zayi' -e klε ni pε 'le.

16 'Ke pεbhle 'ke lele 'ka mu -yrε 'yi; 'duŋ- 'ke
'kaa 'yaango- 'bhii- 'ke 'kaa □bhla, -o nu 'ka 'tɔ
'yɔɔ- pεlε 'bhε -zayi', 'bhε bhla 'ε ba, 'ka 'laa
'bhlelε-.

17 -Amasrɔyi *-Waanbhaa' a -bhleŋgbeya 'ε
-dan' 'laa 'ke pεbhle 'pegee mipε do -kplεn 'le.
'Duŋ- -Waanbhaa' a -bhleŋgbeya 'ε 'bhε -le 'ke
-lεdɔɔleya 'pegee yilabla, 'bhεε- zrukpa'a' 'la *Lii
'Wεŋ 'ε 'mu na mεε ni, 'mu -la -le.

18 'Ke mεε 'la zan yewo Kri- ni 'bhε klεgbeya 'ε
gbεεn- bhe, 'bhε zan -za sɔ -Waanbhaa' ni, 'bhεε-
bhaaplεŋ mu 'a 'tɔ wlan pe 'ezin-.

19 'Bhε 'yi, 'ŋ nεεnε- mu, 'kela 'bhε -o yilabla
ma zi 'le, 'bhεε- 'ke -kɔɔ' sɔ fangandole 'eke- ta
'bhε 'le -kɔɔa' 'kpaleya 'ε 'yi, -kɔɔ' 'bhεε- ziglin-.

20 -Waanbhaa' yelawoa 'e nεεnε- 'ε zru 'yi, 'bhi
'laa 'bhε ye -lrele' 'ε 'sielε- pεbhle drɔŋ do -la
-zayi'. Wlan 'ε ni, pεbhle 'kpen lele; 'duŋ- 'ke a
bhleza 'ε □kla 'e nεεnε- baa- pε 'le -za 'yɔɔ- 'yi,
'bhε 'laa lele.

21 'Kela 'bhε -o -za 'lrele- 'le, 'bhε -le dɔɔ 'yaa
wi bhlelε 'bhε 'pegee 'yaa bolε -drɔɔ 'mile- ma,
'bhεε- 'kee ploɔ -za 'oo -za 'la 'bhε -o 'ke 'e nεεnε-
baa- pε 'le -za 'yɔɔ- 'yi, 'bhε ma.

22 'E 'kpale- -o -za yεkε- 'la 'yi 'e 'gbu 'kpee, -a 'tɔ
'ke 'bhε bo 'bhi do -kplεn 'kpee -Waanbhaa' -yrε
□la. 'Bhεε- 'ke mεε do laa -o -la 'zi -a 'gbu ta -a
kleza do 'yi, 'bhε zan a pε -yinra'!

23 'Duŋ- 'ke mεε do -o pε do bhle 'zi, 'bhεε- 'ke -a

zru -o ple 'bhe pebhle 'e ma, 'bhe zan -Waanbhaa' a -kpan -la baa- 'zi -a 'gbu ta 'bhe klegbeya 'e gbɛɛn- bhe. -Amasroyi -e -za 'la kle 'zi, -a 'kpale-laa -o -a -yi 'bhii- 'bhe so -Waanbhaa' ni. 'Ke 'yoo- -za 'oo -za la klele-, 'bheɛ- 'kee 'kpale- laa -o -a -yi 'bhii- 'e kleza 'e so -Waanbhaa' ni, -za 'yoo- -le 'bhe 'le.

15

-Koo' 'bho 'eke- ba -kooa' 'kpaleya zi 'e ta

¹ -Koo' mu 'la -koo' -o 'egloole -kooa' 'kpaleya 'e 'yi *Krisi 'yi, -koo' do -a -la 'ke -koo' bho mee 'la zan mu laa -o 'egloole 'mu 'kpaleya 'e 'yi Krisi 'yi 'mu ba. -Koo' 'laa bole -koo' 'gbu 'nrayiza klele ma.

² -Koo' 'kpen do do -za 'la 'bhe so -koo' -vindo' mi ni, -koo' 'bheɛ- kle 'bhe ni, 'bhe 'gbu 'nrayiza 'yi; 'kooko- 'bhe a 'kpaleya 'e baan' kla 'bhe ba.

³ -Amasroyi Krisi 'laa bole -a 'gbu 'nrayiza klele ma. 'Dun- 'bhii- -a yoondele -o gone- 'la gbɛɛn- -Waanbhaa' a 'Sewe 'e 'yi doo: «Mee mu 'e -o 'bhi -Waanbhaa' -la -zwanwoa, -o 'bhe -zwanwo' mu 'e □woa 'mi -la ma bhe.»

⁴ 'Bheɛ- 'dun-, -o -jan mu 'la 'kpen □woa -Waanbhaa' a 'Sewe 'e 'yi 'elwaleta -so, -o 'mu 'kpen □woa -koo' mu -la daan zayi'. 'Bhe -jan mu zrubakpaa na -koo' ni, 'bheɛ- -o 'fuudo- -koo' ta; 'kooko- -koo' 'yrikpale bo -Waanbhaa' ta.

⁵ -Waanbhaa' 'la zrubakpaa na mee ni, 'bheɛ- -e 'fuudo- mee ta, bhaa 'bhe 'a kle 'bheɛ- 'ka 'pegee 'ka -vin mu 'e 'kpale- kle do ma, 'bhii- Zesu Krisi 'a □kla gone- 'la gbɛɛn-.

6 'Ke 'bhe □kla, 'ka 'kpen zru nu klele do, 'bheε-
'ka nu -kooa' Mεεzan Zesu Krisi De -Waanbhaa'
magbaandele 'ka 'weli- do 'kpo 'le.

Zesu Krisi □nwa 'si mu 'kpen -la -zayi'

7 'Bhela- -zayile, -ka 'eke- 'kun 'elrele 'bhii-
*Krisi 'ka mu □kwan 'elrele gone- 'la gbεεn-
'kooko- 'bhe kle -Waanbhaa' 'tobhoyre 'le.

8 Wlan 'ε ni, 'mi pe 'ka ni doo Krisi □nwa klele
-Waanbhaa' a yewone 'le Zuufu mu 'ε ba; 'kooko-
'yee- -Waanbhaa' 'a 'liiwli- □naa -za mu 'la kleza
ta -koo' -gboo mu 'ε ni, -e 'mu 'leso-. 'Bheε-
'kooko- 'bhe klegbeya 'ε 'yi, -ya zron -koo' ni 'bhii-
'yee- -Waanbhaa' zru -o do.

9 Krisi □nwa 'ezin-, 'kooko- Zuufu kle mu 'ε 'mu
-Waanbhaa' 'tobho-, -amasoyi -e mεε -yrenkla';
'bhii- -a pele -o -Waanbhaa' a 'Sewe 'ε 'yi gone- 'la
gbεεn- doo:

«'Bhela- -zayile, 'mi nu 'e 'tobhole 'si 'bheεke mu
'ε 'plen-;

'bheε- 'mi nu 'e 'tobho ma 'sro mu 'kpale-.»

10 -A pele -o 'ezin- -Waanbhaa' a 'Sewe 'ε 'yi doo:
«'Ka mu 'si 'bheεke mu 'ε, -Waanbhaa' 'si 'la
makwan-, 'ka mu 'pegee 'bhe 'si 'ε 'ka
zrukpaale kle 'eke- 'yi!»

11 'Bheε- -a yoondele -o 'ezin- 'yaa- 'Sewe 'ε 'yi
doo:

«'Ka mu 'si 'bheεke mu 'ε, -ka Mεεzan 'tobho;
'bheε- 'si mu 'ε 'kpen, -kaa 'tobho ma 'sro mu
'kpa!»

12 -Waanbhaa' -lela' janwo mi Ezai 'a □pia 'ezin-
doo:

«*Yese 'sre mu 'ε do nu nule,
'bhe nu yaale 'si mu 'ε 'kpen 'wiin-,

'Bhεε- 'si 'bhεεke mu 'ε 'yri nu bole 'bhεla- ta.»

¹³ -Waanbhaa' 'la -yoo -koo' 'yrikpale kli 'le, bhaa -e 'ka zru 'ε pa 'ke zrukpa' 'kpen 'pegee yilabla 'kpen 'le 'ka 'kpale- 'la -yoo -a -yi 'bhε 'srɔyi; 'kooko- 'ka -o 'ka 'yri 'la 'kpa zii' -a ta bhe, 'ka 'yrikpaleya 'ε baan' kla a ba Lii 'Wen 'ε -glɔɔya' a 'le.

Pɔlu -o -yaa' yewogbeya 'ε 'yipe zii'

¹⁴ 'Ŋ nεεnε- mu, 'mi 'gbu 'kpale- -o -a -yi 'bhii- wlanya -gbεnε 'la -yoo 'ka 'yi, 'bhεε- zadɔleya -glɔɔn 'la -yoo 'ka 'yi bhe, 'ka sɔ 'eke- 'kpeelekanle.

¹⁵ 'Bhεε- 'duŋ-, 'mi 'η 'yɾε ma -dwa 'egloole 'an -janwo' gbeya 'ε ma 'ka ni 'yee- 'sεwε 'lεε- 'yi yɾε 'ke □nɔɔ, 'kooko- 'ka -za □lwa mu 'la -daanna 'mu dɔ 'ka 'kpee 'ezin-. 'Mi 'bhε □kla 'bhε gbεεn- bhe, -Waanbhaa' -lilawoa 'mi ma 'bhε -la -zayi';

¹⁶ 'kooko- 'mi kle Zesu Krisi a yewonε 'le Zuufu kle mu 'ε ba. 'Mi 'η 'gbu □naa ye 'la ni, 'mi -o 'bhεε- 'wo zii' -yaa' -Jan 'Nrale- 'ε 'wolele. 'Kooko- Zuufu kle mu 'ε kle 'bhii- 'sraka 'la sɔ -Waanbhaa' zru ni, 'bhεε- 'kee- 'bhε kle 'wen Lii 'Wen a -glɔɔya' 'ε 'le.

¹⁷ 'Bhεla- -zayile, 'mi -o ye 'la 'wo zii' -Waanbhaa' ni, 'η sɔ 'η -baale' 'bhε 'yi, 'mi 'pegee Zesu Krisi a 'kpaledomaya 'ε 'yi.

¹⁸ -Amasrɔyi, 'bhε 'laa sɔ dɔle- 'mi 'kpee 'ke 'η -jan 'kedo- 'kpɔ wo, 'ke yaa 'e go Krisi -za 'la □kla 'bhε ba. 'Yele- yewoa □ 'mi gbε zi, 'bhεε- -ya □kla 'ke Zuufu kle mu 'ε sɔ dɔle- -a -la 'ke -o 'taawo -Waanbhaa' -weli' 'ε ta. -E 'bhε □kla 'mi 'wojan- mu 'ε 'pegee 'mi kleza mu 'ε fanjan- 'ε 'bhεε- 'le,

19 'bhe 'pegee -glooya ma -toomasie mu 'pegee 'sole- maza mu 'le, 'bheε- Lii 'Wen 'ε -glooya' a 'le. 'Bhe klegbeya 'ε 'yi, 'mi Krisi a -Jan 'Nrale- 'ε □woa 'ke 'an 'leyan- 'a ma, 'ke 'an san Zeruzalemu, 'ke 'η ge -a kpema -wa mu 'ε ta, 'bheε- 'ke 'η nu 'tenle- Iliri 'kleen 'ε ma.

20 'Dun- 'η zru maza -bheεke' 'laa -yaa 'bhe blaen, 'ke yaa 'e go 'ke 'η ge -Jan 'Nrale- 'ε 'wole- mεε mu 'ε ni yre 'oo yre 'la waa Krisi 'to 'ε 'male- lido' 'bhe □noo 'bhe ba; 'kooko- mεε -bheεke' mu 'fε 'la gaan □bwa, 'mi 'laa 'an pε 'fεgwle- 'ε do 'bhe ta.

21 'Dun-, -e □kla 'bhii- -a yoondele -o -Waanbhaa' a 'Sewe 'ε 'yi gonε- 'la gbεen- doo:

«Waa -a 'to 'ε 'kanle- mεε 'la zan mu ni, 'mu -le nu -a yeε;

'bheε- mεε 'la zan mu laa -yaa' -jan 'ε 'male-, 'mu -le nu -a dole.»

Polu -o Romu -wa 'ε ta geza 'ε 'wo zii'

22 'Bhe 'yi bhe, ye mu 'la bhe, 'mu -le 'ka ba geza 'ε 'saawoa- 'η 'koo gaan -bebe 'yi, 'bheε- 'naa gele 'ka ba ye.

23 'Dun- -zon 'mi □yaan 'an ye mu 'ε 'wolele 'kleen mu 'leε- 'yi -ge. 'Bhe leε -bebe -le -ge, 'ke 'mi bole -o 'ka ba geza 'ε yidole ma.

24 'Bheε- 'η 'kpee ma, 'ke 'η 'yoo- gele- εsipayin 'kleen 'ε 'yi 'waati 'la ba, 'η 'yoo- -a zi 'bhii- 'η 'kan 'ka ba ye. 'N 'kan bhla 'ε zi, 'η 'yri -o -a ta 'bhii- 'η nu 'ka 'yele-, 'bheε- 'η 'ka 'lro 'ε sanε- kan. 'Ke -koo' -yrekpaa' sa -gaa 'eke- 'yi 'elrele, 'η nu zi -yrewole 'ka ma, 'bheε- 'ka nu bhole 'η ba 'yee- 'kleen 'ε 'yi gelele.

25 'Dun- 'mi -o ge 'zi -zon Zeruzalemu 'taa 'e ta bhonbape mu 'le 'η 'koo 'bhe □noo -Waanbhaa' a mae 'weη mu 'e ni.

26 -Amasroyi Masedwani Zesu 'yi mu 'e 'pegee Akayi Zesu 'yi mu 'e, 'yaa- zi 'bhii- -woo gbekla' 'eke- ta, 'bhe- -o bho Zeruzalemu Zesu 'yi mu 'kooflenzan mu 'e ba.

27 'Bhe -za 'e klele □swa -o 'gbu -la ni. 'Dun- wlan 'e ni, 'bhe mu a ca -yaa -o ma. -Amasroyi Zeruzalemu Zuufu Zesu 'yi mu 'e -za 'wlan mu 'la 'sroowa □ -Waanbhaa' 'koo Lii a pe zi 'e zi, 'mu 'bhe mu -yicienna Zuufu kle mu 'e ma; 'bhe klegbeya do 'e 'yi 'ezin-, -yoo 'ke -za 'le 'ke 'woo- Zuufu kle mu 'e -o bho Zuufu Zesu 'yi mu 'e ba -o 'koope- mu 'e 'le 'ezin-.

28 'Ke 'η □yaan 'bhe -za 'e 'yrebagolele 'waati 'la ba, 'bhe 'pegee 'ke -woo gbeklaa- 'eke- ta pe mu 'la 'nalele, 'ke 'η □yaan 'mu 'lenalele 'waati 'la ba, 'η ge bhla 'e zi Esipayin 'kleen 'e 'yi, 'η nu 'kanle- 'ka ba ye.

29 'Mi gelawo zii' 'ka ba ye, 'mi 'gbu 'a 'yaango- 'bhii- 'η nu nule Krisi -yaa' 'duma -gbene 'la zinaa' 'η ta 'bhe 'le.

30 -Ayile, 'η neene- mu, 'mi -o -sromabo 'zi 'ka ni -kooa' Meezan Zesu Krisi 'to 'e -zayi', 'bhe 'pegee 'soniya 'la Lii 'Weη 'e 'bhe na -koo' ni 'bhe -zayi' doo -ka bho 'η ba 'an gwle 'e danlele 'ke 'ka 'ka 'seriwo 'mi a -za ma -Waanbhaa' ni.

31 -Ka 'ka 'seriwo 'mi a -za ma, 'kooko- 'mi so -bhile Zude 'kleen 'e 'yi mu 'la waa -o kpa -Waanbhaa' 'yi 'mu 'koo, 'bhe- 'kooko- 'mi -o ge 'zi bhonbape mu 'la 'le Zeruzalemu Zesu 'yi mu 'e ni, 'mu do 'mu 'kunle- -la.

³² 'Ke 'bhe □kla 'bhe gbεen- bhe, 'mi nu bhole 'ka ba ye, 'η zrukpa' ta, 'ke -Waanbhaa' -dwa -a -la, 'bheε- 'η nu 'η 'yitrele sa 'ka ba ye.

³³ Bhaa -Waanbhaa' 'la yilabla na mεε ni 'bhe kle 'ka 'kpen ba! Amiina!

16

Pɔlu 'gbu a pε 'pubɔwli mu

¹ 'Mi -o 'kɔɔ' nεεnε- le Febe 'kwlanwole 'ka ma dɔɔ le wlan -le 'kεle-. -Yoo Sankre Zesu 'yi mu -lɛdo' 'ε -waa' 'bhɔŋba- le mu 'ε do -la -le.

² 'Kooko- 'kee- -ja 'ka ba ye, -kaa 'cie si 'elrele Mεεzan 'tɔ 'ε -zayi', 'bhii- -wa kle gɔnε- 'la gbεen- -Waanbhaa' a mεε 'weŋ mu 'ε ni. 'Ke a mazadwa pε 'oo pε 'la ma, -ka bhɔ a ba 'bhe 'le. -Amasɔyi -E □bhwa -kɔɔ' nεεnε- -bebe ba, -e □bhwa 'mi 'gbu ba 'ezin-.

³ -Ka Prisili 'pegee 'bhe □nɔɔ Akilasi 'pubɔ-; 'an yewoyɔɔn plε 'ε Krisi a ye 'ε ta.

⁴ -O 'mi -gwa -za 'yi, 'bheε- 'woo- win -yaa nu bole -a -yi. 'Mi do -kplɛn 'laa -o 'pubɔ- 'zi; Zesu 'yi mu 'le mu 'la 'mu 'laa -o 'ke Zuufu mu 'le, 'mu 'kpen -o 'pubwa- 'ezin- -o kleza -lrele' mu 'ε ma.

⁵ Zesu 'yi mu -lɛdo' 'la kla 'eke- ba -waa 'fε 'ε □la, 'ka 'mu 'pubɔ- 'ezin-. -Ka 'η 'yienii Epaneti 'pubɔ- 'ezin-. 'Yele- 'e □kpa' Zesu 'yi 'elwale 'pe Azi 'kleen 'ε 'yi.

⁶ 'Bheε- -ka Mari 'pubɔ- 'ezin-, 'bhe -le yewoa□ 'ebebele 'ka ni.

⁷ -Ka Andronikusi 'pegee Zuniasi 'pubɔ-, 'η de -nε Izraeli mu -le -o -le, 'bheε- 'mi 'pegee 'woo- mu -yaa -kaso 'yi 'eke- zi. -O 'tɔbhole -o

- Zesu a 'winbowo mu 'ε ba, 'bhεε- -o □wlaa Zesu 'yi 'mi 'gbu 'lεε.
- 8 -Ka Anpliyatusi 'pubo-, 'η 'bhεgwlen- gblaana 'gbu -le 'bhε 'le Mεεzan Zesu 'yi.
- 9 -Ka Ruben 'pubo- 'ezin-, 'η yewoyoon -le 'bhε 'le Krisi a ye 'ε ta. 'Bhεε- -ka 'η 'yiēnii Sitakisi 'pubo-.
- 10 -Ka Apεlesi 'pubo-; 'ali- -e -yren mu 'la 'kpen □bhla, -a 'kpale- □bwa Zesu 'yi. -Ka Arisitobule a 'fa □la mu 'ε 'pubo-.
- 11 -Ka 'η dε -nε Erōdion 'pubo-. 'Bhεε- Naasisi a 'fa □la mu 'la -woo □kpa Mεεzan Krisi 'yi, -ka 'mu 'pubo-.
- 12 -Ka Trifeni 'pegee Trifozi 'pubo-; 'woo- le plε 'la bhe -woo Mεεzan Zesu a ye 'ε 'wo zii'. 'Bhεε- -ka 'o nεnε- le Pεεsidi 'la -za sō 'η ni 'egbenele 'bhε 'pubo- 'η ni; -e yewoa□ Mεεzan Zesu ni 'ebebele.
- 13 -Ka Rufusi 'pubo-; Mεεzan Zesu a mεε kplankplan 'gbu -le 'kεle-. 'Bhεε- -kaa nεε 'pubo- 'mi ni 'ezin-; 'bhε □kla 'mi 'gbu nεε 'le 'ezin.
- 14 -Ka Asenkriti 'pubo-, 'bhε 'pegee Flegon, 'bhεε- Erimesi 'pegee Patrobasi, 'bhεε- Erimasi 'pegee -koo' nεnε- -vin mu 'la -woo -o zi.
- 15 -Ka Filologi 'pegee Zuli 'pubo-; 'bhεε- -ka Nere 'pegee 'bhε nεnε- le 'ε 'pubo-. -Ka Olenpasi 'pegee -Waanbhaa' a mεε 'wen mu 'la 'kpen -o zi ye 'mu 'pubo-.
- 16 -Ka 'eke- 'pubo- 'eke- -tuubolele 'bhii- - nεnε- ma do do mu Zesu 'yi. Zesu 'yi mu -lε mu 'ε 'kpen 'ka 'pubwa-.

Polu a -danma' -liawli'

17 'N̄ n̄ɛɛnɛ- mu, m̄ɛɛ 'la zan mu Zesu 'yi mu 'ɛ 'yiciɛn-, 'bhɛɛ- -woo klɛ nipe 'le, 'bhɛ 'pegee 'o daangbɛya 'la □naa 'ka ni waa dɔ 'bhɛ □la, 'mi -o zruwla 'zi 'ka 'kpee dɔɔ -ka 'ka 'yɛkpa 'ka 'gbu ba 'elrele 'bhɛ zan mu 'ɛ ma. 'Bhɛɛ- -ka 'ka 'gbu 'plɛngo- 'bhɛ zan mu 'ɛ ma.

18 -Amasɔyi, 'bhɛ m̄ɛɛ -glɔɔn mu 'ɛ, waa -o -kɔɔa' M̄ɛzan Kɛri a yewonɛ mu 'le, 'duŋ- -o bole -o 'kpeelɛdanle ma -o sɔ pɛ 'la 'bhlele, 'bhɛ 'pegee waa sɔ pɛ 'la 'bhlele 'bhɛɛ- ma. M̄ɛɛ 'la zan mu laa sɔ -za 'yɔɔ- 'pegee -za 'wlan gole- 'eke- 'yi, -o 'bhɛ zan -yini' -o -lɛ ma -nra ma jan mu 'ɛ 'pegee waa -dawli' ma jan mu 'ɛ 'le.

19 'Duŋ- 'ka mu, 'ka -Waanbhaa' a -jan 'ɛ 'klɔsikun gɔnɛ- 'la gbɛɛn-, mɔkpen' 'bhɛ dɔ. 'Bhɛla- -yile, 'mi zrukpaale -o 'egbɛnɛle 'ka ba zayi'. 'Duŋ- 'mi -o -a zi 'bhii- 'ka klɛ -zadɔ' mu 'le -za 'wlan a pɛ klɛ zi 'ɛ ta, 'bhɛɛ- 'ka zru 'fleele-klɛ -za 'yɔɔ- ba -yɛ ta.

20 -A -vinbwa sa, 'bhɛɛ- -Waanbhaa' 'la yilabla na m̄ɛɛ ni 'bhɛ -Setran' a -glɔɔya' 'ɛ siɛ, 'bhɛɛ- -e 'yee- -Setran' kpalaa' 'ka gaan □la. Bhaa M̄ɛzan Zesu -li 'ka ma!

21 'N̄ yewoyɔɔn Timote 'ka 'pubwa-; 'bhɛ 'pegee 'ŋ dɛ -nɛ Izraɛli mu Lusisi 'pegee Zason, 'bhɛɛ- Sosipate.

22 'Bhɛɛ- Tɛɛtusi 'la 'lɛtrɛ 'lɛɛ- yɔɔndia- 'mi ni, 'bhɛ 'ka 'pubwa- M̄ɛzan Zesu 'tɔ 'yi.

23 'N̄ zeti- mi Gayusi 'ka 'pubwa-. 'Bhɛɛ- Zesu 'yi mu -lɛdɔ' 'ɛ 'kpen kla 'eke- ba 'yela- 'fɛ 'ɛ □la. -Wa 'lɛɛ- ta -goli' magaan mi Erasi 'ka 'pubwa-. 'Bhɛɛ- -kɔɔ' n̄ɛɛnɛ- Kwaatusi 'ka 'pubwa- 'ezin-.

24 [Bhaa -kɔɔ' Mɛɛzan Zesu Krisi -li 'ka 'kpen ma! Amiina.]

-*Waanbhaa' 'tɔbhɔza*

25 -Kɔɔ' Waanbhaa' 'tɔbhɔ! 'Mi -o -Jan 'Nrале- 'la 'wo zii' Zesu Krisi ba zayi' 'bhe 'yi, 'seŋ -o -Waanbhaa' ni 'kee- 'ka kle 'egloole 'kaa- 'kpaleya 'ε 'yi. -Waanbhaa' a gaanyiza 'la tagaanle -yaa lεε -bebe ta, -e 'bhe tapwela 'yee- -Jan 'Nrале- 'ε 'le.

26 'Duŋ- 'saanige, -Waanbhaa' 'yee- gaanyiza 'ε tapwela kpataakpa 'tebhile ba. 'Yee- -Waanbhaa' 'la yaa ga -titi, -ya □kla 'bheε- 'si 'bheεke mu 'ε 'kpen 'yee- gaanyiza 'ε dɔ -a -lɛla' janwo mu 'ε -jan mu 'la yɔɔndia- 'mu 'srɔyi. -Ya -lɛdulaa 'bheε- klegbeya 'ε gbεεn-, 'kooko- 'si mu 'ε 'kpen -o kpa Krisi 'yi, 'bheε- -o 'yee- -Waanbhaa' -weli' ma.

27 -Zadɔleya -o -Waanbhaa' do -kplɛn -la 'kɔɔ, bhaa 'tɔbhɔleya bo a ni Zesu Krisi 'srɔyi 'waati 'ε 'kpen ba! -Amiina!

Mwan
The New Testament in the Mwan language of Côte
d'Ivoire

copyright © 2006 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mwan

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-14

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 May 2025 from source
files dated 14 May 2025

1220066e-ed9e-5c66-9c3b-435a6575b8da